מהדורת גרינשפאן

חוברת

דף השבוע

מסכת נזיר חוברת ה

דף י״ט

DAF A WEEK

דף השבוע

Master the Blatt. Savor the Geshmak.

לע״נ ברוך בענדיט וברכה גרוס ע״ה · BY MR. & MRS. DUVY GROSS

Important points for מסכת נזיר:

- The main פירוש on מסכת נזיר is תוספות, not רש"י. The פירוש הרא"ש is also an important פירוש.
- In the דף השבוע חוברת, we have highlighted the parts of תוספות that are more complex, not just a פירוש. The לומד should therefore focus primarily on the parts of תוספות which are <u>not</u> highlighted.

ת"ל והזיר לה' את ימי נזרו והביא ו) [כבש בן שנתו לאשם]. לפיכך הקדים הכתוב והזיר להמתת אמו לומר לך מע"פ שלא הביא הזיר: איבעיא להו. לימתי ממתיל למעות ימי נזירות מזמן שהביא תנא להא דת"ר האשה שנדרה בר' ואינה מביאה עולת העוף. למען תיעבירך למימי דלמיה ממיה עולת העוף: אמר רב חסדא ר' ישמעאל היא. דלדידיה ממיא ליה למימי שמיה ממיה עולת העוף להמ למיכל בשר ולשתות יין. ולרבנן לא מיעכרא ליה למימי שמיה ממיה עולת העוף להמ למיכל בשר ולשתות יין. ולרבנן מסוס דורון בעלמא ופסיעות שמיה נזירכה להמ: לימה מאי אמר לנו המורה ממר רב חסדא [2] ר' ישמעאל היא ומאי קסבר כו': מיגז גייז. למהשתא ואילך לא מיתיבא מזונות עולת העוף נמי לייתי: [3]עולם ד) מיעקר עקר. ואפי' ה) למימיה מטמת העוף ו) לא מהני מסוס נזירות אלא מזמן שנזרה עלמה מן היין: ואבי [4]ה ברבי אלעזר הקפר. לכל עולת העוף לא ז) ממיל מסוס דורון ואזיל ליה אלא מסוס נזירות לכה נמי מלי מייתי ליה ולית ליה מסוס דורון דמיעקרא לה כר' ישמעאל ולא לרבי ישמעאל כיון דמסוס דורון בעלמא קמיימי ליה ולא מסוס נזירות לכה נמי מלי מייתי ליה ולית ליה מסוס דורון דמיעקרא לה כר' ישמעאל ולא לרבי ישמעאל כיון דמסוס דורון בעלמא קמיימי ליה ומעל מיעקר עקר ליה אי אפשר ליה להמיל עולת העוף למי מייתי ליה נמנא ממיא מולין לעזרה: והא דאי קרא בנזיר טמא כתיב ואנן ח) אפי' נזיר טהור קאמרינן. דקרי מוטת נגעים שלעבר עלמנו מן היין: [5]ר"א הקפר נזיר טהור נמי הוי חוטא. ט) ודין הוא דהוה ליה למיכתביה להמי וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. דמשמע נזיר טהור מיכפר מן הטומאה ונטמא: משום דיצא. בתמיה על עליו נזירות והא הוי נמי י) בזמן שנטמא בשוה הקבורות: אמר שמואל בגון שיצא והזה כו'. (ו) כדמפרש לעיל: ואלא כי נכנס. ונטמא לחמרין דעולין לו מן המנין ואל עליה נזירות לטהרה הא לא נכנס והוי טהור אין עולין לו מן המנין ולא מיילף עליה נזירות לטהרה לחלרכה כי לא נכנס והוי טהור כ"ש למל עליה נזירות לטהרה: אלא אפילו נכנס. דס"ד לכיון דנכנס הוי"ל במעיקרו כ) שנזר והוא בעת הקבורות ולא יהו עולין לו מן המנין ולא מיילף עליה נזירות לטהרה קמשמע לן כיון שיצא ושזה ושמה ונטבל ל) דהוי"ל נזיר טהור מ) ומיילף עליה נזירות לטהרה ומי הדר מיטמי מפיק קרבן טומאה: למה

על שציערה עלמה לא מצית כלום משום שאם לא היפר [לה] [1] מפיקה מטמת מהמה שלמיו מא על הספק ואם לן עמה כשהיפר לה לא מיתי מדם: מפיקה ומטמת העוף לא מצית למיתוי כיון למעיקרא מי לא היפר לה לא היתה מפיקה מ"כ כשהיפר לה לא מיתי מדם:

ואנן אפילו נזיר טהור קאמרינן. כלומר מיט ליה לר"ל הקפר בעלמא לחפילו נזיר טהור מוטת בעלמא מייתי ליה מנזיר טהור וגם הק"ו אלו שייך גם בנזיר טהור: **והיינו** טעמא דכתיב קרא בנזיר טמא הוא"ל ושנה בחטא. שלא נזהר בטומאה והחריך לעבר על נעורו מלכנות מיין: **קתני** יוצא ונכנס וקס"ד לחפילו חוך שנה בטומאה משום הכי פריך משום דיצא מיהל עליה נזירות ומשני כגון שיצא ושזה ושמה ונטבל ומיירי לחפילו בשפיעי לחיל עליה בשפיעי טהרה משום דנדר בטומאה בעלמיו: **לא** נכנס אין עולין. בתמיה לחרבה כי לא נכנס עפי פלקי ליה מהמיניתא ול"ע דלא קשיא ר"ל ולחמר לא מי מיוס ור"ל מכל מקום לא הוי לריך למיתני (לימו) עולה מן המנין לחפוקי [2] וה"ל למיתני יצא [ונכנס] משום דפליג

הכי גרסינן ונטמא בתחילה. פירוש ביום שלמחר [ב] וזה אין לו [ראשונים]. הילכך יום שנטמא ממנין מזרותו הוא ויומם ל"ט ולזה ויגלח ביום מאה שהוא יום ק"ל למניינו: **שמא באוף מאה.** ביום שלמחר: **יכול יהא פותר.** הכל: **ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים.** לכך עליו כשנטמא ומשמעת שנים שניען דומיא דלמטן ולכך ליכא סותר כולן אלא שלשים ואחד: **ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים ונטמא ביום מאה חסר אחת ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים ואחרונים והא בטמא שנזר לא מצית אמרת מדקתני הריני נזיר מאה ונטמא בתחלת מאה וקתני עד שיהו לו ימים ראשונים תיובתא א"ל רב פפא לאביי הלין ימים דקאמרינן דנפק חד ומתחילין תרין או דלמא דנפקין תרין ומתחילין תלתא לא הוה בידיה אתא שייליה לרבא א"ל [ג] יפלו כתיב ואיצטרך למיכתב ימים ואיצטרך למיכתב יפלו דאי כתב רחמנא ימים ולא כתב יפלו ה"א [ד] עד דנפקין תרין ועיילין תלתא כתב רחמנא יפלו ואי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא אפילו חד כתב רחמנא ימים:**

מתני' [ה] מי שנזר נזירות הרבה [ו] והשלים את נזירותו ואח"כ בא לארץ בש"א נזיר שלשים יום ובית הילל אומרים [ז] נזיר בתחלה מעשה בהילני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה והיתה נזירה שבע שנים ובסוף שבע שנים עלתה לארץ [ז] והורוה ב"ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה: גמ' [ח] קתני בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום ובה"א נזיר בתחלה לימא בהא קמיפלגי בבית שמאי סברי [ט] ארץ העמים משום גושה גזרו עליה ובית אמר רבא מ"ט דר"א אמר קרא [י] כי טמא נזרו משום דבטומאה נזר איתיביה אביי הריני נזיר מאה יום ונטמא בתחלת מאה יכול יהא סותר ת"ל [כ] והימים הראשונים יפלו עד שיהו לו ימים ראשונים וזה אין לו ראשונים ונטמא בסוף מאה יכול יהא סותר ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים ונטמא ביום מאה חסר אחת יכול לא יהא סותר ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה יש לו ראשונים ואחרונים והא בטמא שנזר לא מצית אמרת מדקתני הריני נזיר מאה ונטמא בתחלת מאה וקתני עד שיהו לו ימים ראשונים תיובתא א"ל רב פפא לאביי הלין ימים דקאמרינן דנפק חד ומתחילין תרין או דלמא דנפקין תרין ומתחילין תלתא לא הוה בידיה אתא שייליה לרבא א"ל [ג] יפלו כתיב ואיצטרך למיכתב ימים ואיצטרך למיכתב יפלו דאי כתב רחמנא ימים ולא כתב יפלו ה"א [ד] עד דנפקין תרין ועיילין תלתא כתב רחמנא יפלו ואי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא אפילו חד כתב רחמנא ימים:

מתני' [ה] מי שנזר נזירות הרבה [ו] והשלים את נזירותו ואח"כ בא לארץ בש"א נזיר שלשים יום ובית הילל אומרים [ז] נזיר בתחלה מעשה בהילני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה והיתה נזירה שבע שנים ובסוף שבע שנים עלתה לארץ [ז] והורוה ב"ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה: גמ' [ח] קתני בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום ובה"א נזיר בתחלה לימא בהא קמיפלגי בבית שמאי סברי [ט] ארץ העמים משום גושה גזרו עליה ובית

יט:

עין משפט נר מצוה

כא א ב מיי' פ"י מהל' נזירות הלכה ו: **כב** ג מיי' פ"ג מה הל' כה סמג לאוין רמג:

פי' הרא"ש

נטמא בסוף מאה יכול יהא סותר. פי' הכל. אבל ל' יום סותר כדדרשינן בפ"ק דכתיב ביום מלאת ימי נזרו התורה אמרה ביום מלאת תן לו ימי נזרו. ותרוייהו קראי צריכי דאי לא כתיב אלא ביום מלאת הוה אמינא היום ק' ואי שהוא יום הבאת קרבנותיו קרי יום מלאת כמו ובמלאת ימי טהרה דכתיב גבי יולדת אבל נטמא יום ק' סותר הכל ת"ל והימים הראשונים ואי לא כתיב אלא והימים הראשונים הוה אמינא נטמא ביום הק' לא יסתור כלום ת"ל ביום מלאת: **הלין ימים דנפק חד ומתחלי תרי.** פר"ת דהכי מיבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דבימים אחרונים לא בעי נזיר ב' ימים הכי נמי בימים הראשונים לא בעי אלא שיהא עליו נזירות ב' ימים והיינו דמיפרק חד ועייל תרי או דלמא דומיא דאחרונים לגמרי בעי שיהא עליו יום א' שלם. דיום אחרון של נזיר שלם הוא מבואר קרבנותיו ביום שאחר השלמת נזירו ואפ"ה אם [ג] ביום ל' [נטמא] כל זמן שלא הביאם לא פסקה נזיר אף ראשון [ב] בעי' יום א' שלם והיינו דנפקי ב' ומתחלי ג'. **א"ל יפלו כתיב.** דמשמע נפילה כל דהו: **ואצטריך למכתב ב' ימים ואצטריך למכתב יפלו.** דהוה מצי למכתב וקדיש ראשו ביום ההוא מלבד הימים הראשונים: **הוה אמינא אפילו חד.** (כמה"ק) דיפלו נפילה כל דהו משמע: **מתני' מי שנזר נזירות הרבה.** יותר מל' יום: **ואח"כ בא לארץ.** להביא קרבנותיו: **ב"ש אומרים [נזיר] ל' יום.** דקנסינן ליה לכנות נזירות שהרה וב"ה סברי דקנסינן ליה להשלים כל נזיר דמחשבינן ליה כאילו נדר בבית הקברות. ואינו עובר משום בל תאחר דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה: **[גמ'] קתני רישא ב"ש אומרים וכו'.** לא הוה צריך למימר כן דארישא קיימינן אלא דשיט' נזי' משונה: **[ה"ג] דב"ש סברי ארץ העמים משום אורחא גזור.** דאפילו נכנס לה בשידה תיבה ומגדל טמא שהחמירו על ארץ העמים לטמא אף האויר ולא כדרך שאר טומאת מת. הלכך אין טומאתה כטומאת מת דרי ל' יום: **וב"ה סברי משום גושה גזור.** כדרך מאהיל על הגוש ואם נכנס בשידה תיבה ומגדל טמא הלכך טו"מ כדרך מאהיל על המת והוי כנדר בבית הקברות:

לא

מסורת הש"ס עם הוספות

ג) [פנ"מ פ"ד מי"ב], ג) כתובות ז., ג) [לקמן נד: נה.], ד) יח ע"ב.

נוסחת הריב"ן

ה) הגיה נטמא ביום מלאת מי' מם"ד: ו) ומנה יום אחד ונטמא כו': ז) [פ"י ד"ה כו' ימים שלמים) ליתא בכ"י: ח) אמר קאי כלומר כו':

הגהות הב"ח

(א) גבי הוא אמינא (עד לנפקין תרין ועיילין תלתא). מ"מ וכ"ה ס"א בנפק חד ועיילין תרין: (ב) רש"י ד"ה אמר קרא וכו' אמיר וכו': (ג) רחמנא ימים ולא כתב יפלו. עד"ז ס"א נטמא ביום מלאת וכו' נטמא יום אחד וכו' להשמע אינא אפילו חד. כלומר הוה אמינא להאי לכתוב יפלו משמע דאפילו נפילה כל דהו משמע מכלומר אם מלתא מן מרגע מן מרגע מן מרגע מן מד ואית למפרכי מי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא אפילו חד כתב רחמנא ימים: (ד) עד דנפקין תרין ועיילין תלתא כתב רחמנא יפלו ואי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא אפילו חד כתב רחמנא ימים: **מתני'** (ה) מי שנזר נזירות הרבה ואח"כ בא לארץ בש"א נזיר ל' יום ובית הילל אומרים נזיר בתחלה מעשה בהילני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה והיתה נזירה שבע שנים ובסוף שבע שנים עלתה לארץ והורוה ב"ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה: **גמ'** (ח) קתני בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום ובה"א נזיר בתחלה לימא בהא קמיפלגי בבית שמאי סברי ארץ העמים משום גושה גזרו עליה ובית

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תקני ריפא וכו'. ג"כ כלן שייך תוס' ד"ה קתני שנדפק נדף ספמוך: ב) כלן הם ד"ה ואח"כ מה"ד וזה מן לו וכו': ג) היינו נמי יום שני. ג"כ ע' ד"מ. ד) על תיבות וי"מ נגמ' ג"ב הת"ש מוסק זה:

תורה אור השלם

א) וְהָזִיר לַיי֔ אֶת יְמֵי נְזִרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפָּלוּ כִּי טָמְאָה נִזְרוֹ: [במדבר ו, יב]

הגהות וציונים

ה) ברוב הראשונים ובכת"י **מרובה**, וע' תוי"ט ומלא"ש: ו) יש להוסיף **כל דהו** (ב"ר): ז) צ"ל **בי** (ב"ר): ח) צ"ל **פעמים** (דפ"ח): ט) צ"ל **מה** (ב"ר): י) צ"ל לעיל **אביי** גופיה (ההגהות רבינו בצלאל אשכנזי, לקוטי גאונים): יא) יש להוסיף **שיהא יום** (לקוטי גאונים): יב) צ"ל **כי נטמא** (הגר"א אשכנזי): יג) צ"ל **דלא בעי** נמי (גליון) ובהגר"א אשכנזי ולקוטי גאונים לרבות כי **ליכא** נמי: יד) צ"ל **דאחרונים** (גליון): טו) דפו"י "שנזר", וצ"ל **שנזר** (ב"ר): טז) צריך **להזור** (דפ"ח): יז) צ"ל **ואפי' הביאם** ביום ל' כל זמן (פ"צ ע"ם שמ"ק): יח) צ"ל **האשתים** (פ"צ ע"ם שמ"ק): יט) צ"ל **שומאתה** (פ"צ ע"ם שמ"ק): כ) וכ"ה בדפו"י: כא) הב"ר הניח **מפרש** בגמרא (נדצ"ל "נפרש", עי' לקמן כ ע"א ד"ה תא שמע):

The highlighted sections of תוספות are the parts that are **not** a פירוש.

דף יט

פרשת וישלח

סיכום על הדף
(על פי התוספות)

אשה שקיבלה נזירות, ונטמאה, והפר לה בעלה

- לפי הצד דהפרת הבעל מיגז גייז, חייבת בכל קרבנות נזיר טמא.
- לפי הצד דהפרת הבעל מיעקר עקר, מביאה חטאת, ודין העולה תלוי במחלוקת ר' ישמעאל וחכמים אם עולת נזיר טמא דורון או לא.
- הטעם שחייבת בקרבן חטאת [לפי הצד דמיעקר עקר] הוא מחמת שיטת ר' אלעזר הקפר, שנזיר נקרא חוטא, משום שציער עצמו מן היין.

ר' אלעזר הקפר

- ר' אלעזר הקפר סובר, שנזיר נקרא חוטא, משום שציער עצמו מן היין.
- ר' אלעזר הקפר סובר כן בין לגבי נזיר טמא ובין לגבי נזיר טהור.
- מכאן אמר ר' אלעזר הקפר, שכל שכן המצער עצמו מכל דבר נקרא חוטא.

יצא ונכנס עולין לו מן המנין

- שמואל פירש הא דקתני במשנה 'יצא ונכנס עולין לו מן המנין', דהיינו שיצא ונטהר ואח"כ חזר ונכנס.
- חידוש המשנה הוא, שאפילו אם חזר ונכנס בו ביום, עולה לו מן המנין, וחייב להביא קרבן נזיר טמא.

שיטת ר' אליעזר דבעינן ימים ראשונים ואחרונים

- ר' אליעזר סובר דטומאה סותרת ומחייבת קרבן רק כשיש ימים טהורים לפניה ולאחריה.
- חכמים חולקים על ר' אליעזר וסוברים שטומאה סותרת בכל אופן.
- לעולא, שיטת ר' אליעזר נאמרה רק במי שקיבל נזירות כשהוא טמא, אך בנזיר טהור שנטמא מודה ר"א לחכמים דלא בעינן ימים ראשונים ואחרונים.
- לאביי, גם בנזיר טהור שנטמא סובר ר"א דבעינן ימים ראשונים ואחרונים.
- נטמא ביום ג', או ביום שלפני היום האחרון [כגון יום כ"ט בנזיר סתם], גם לר"א טומאה סותרת ומחייבת קרבן, דאיכא ימים ראשונים ואחרונים.
- נטמא ביום ב', ר' פפא נסתפק אליבא דר"א אם טומאה סותרת, דאפשר דבעינן יום שלם של נזירות, ופשט רבא, שבכה"ג אף לר"א טומאה סותרת.

משנה

- המקבל נזירות ארוכה בחוץ לארץ, והשלים כל ימי הנזירות, ואח"כ עולה לארץ ישראל, תקנו חכמים שצריך להוסיף עוד ימי נזירות בארץ ישראל.
- לבית שמאי, צריך להוסיף עוד שלשים יום.
- לבית הלל, צריך לחזור ולמנות כל ימי נזירותו מתחילתה.
- מעשה בהילני המלכה, שקיבלה נזירות ארוכה של ז' שנים בחוץ לארץ, והשלימה כל ימי הנזירות, ואח"כ עלתה לארץ ישראל, והורו חכמים שתצטרך להוסיף עוד ימי נזירות, ונטמאה בסוף הימים הנוספים.
- לת"ק, הילני המלכה נהגה נזירות כ"א שנה.
- לר' יהודה, לא היתה נזירה אלא י"ד שנה.
- לס"ד דגמ', טעמו משום שדורשים מדכתיב כל ימי הזירו לה', לרבות ימים שלאחר מלאת לענין טומאה.

For questions and comments, please contact Rabbi Dreyfuss (848-224-5831)

מתורת בריסק

מ"ט לא מפרשת לן כהלין מילי

הגמ' מביאה בשם שמואל לפרש הא דקתני במתני' יצא ונכנס עולין לו מן המנין, [עיי"ש בגמ' מהו פירושו של שמואל], ושוב מביאה הגמ', ששאלו ר' כהנא ור' אסי לרב, 'מ"ט לא מפרשת לן כהלין מילי', והשיב להם רב, 'אמינא דלמא לא צריכיתו'. וצ"ב, מה הוא המשא ומתן ביניהם.

בשיעורי הגרא"י סאלאוויציק ביאר, עפ"י המבואר בגמ' סנהדרין (לו.), דר' כהנא ור' אסי הוצרכו ללמוד מרב רק 'דינים' ולא 'סברות'.

עפי"ז ביאר הגרא"י, דר' כהנא ור' אסי חשבו שפירושו של שמואל במתני' הוא בגדר 'דינים' משום שקשה לעמוד על פירוש זה מסברא, אך רב השיב להם, שפירוש זה הוא בגדר 'סברא', משום שאפשר לעמוד עליו בלא רב.

★ ★ ★ ★ ★

מילי דאגדה

נזיר נקרא חוטא

הגמ' מביאה בשם ר' אלעזר הקפר, שנזיר נקרא חוטא משום שציער עצמו מן היין. וכתבו התוס' לעיל (טו. ד"ה קסבר) שמצינו מחלוקת הסוגיות אם זהו דוקא בנזיר טמא או אפילו בנזיר טהור.

בספר טללי אורות (נשא ו, ח) הביא שהגר"ח שמואלביץ העיר, היאך יתכן שמצד אחד נזיר מגיע למדריגות גבוהות, אך מצד שני נקרא חוטא.

ותירץ הגר"ח שמואלביץ, [לפי הצד דרק נזיר טמא נקרא חוטא], שנזיר טהור יש בו הכח הגדול של רציפות, שלמשך ל' ימים רצופים הוא הפריש את עצמו מתענוגי עולם הזה, ועי"ז יכול להגיע למדרגות גבוהות, אבל נזיר טמא אין בו הכח של רציפות, משום שנפסק נזירותו באמצעה, ולפיכך לא הצליח להגיע למעלות גדולות, ונשאר לו רק מה שציער עצמו מן היין, וזה נקרא חטא.

קושיות פשוטות

גמ', מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף

<u>קושיא:</u>

יש לעיין, מה דין האשם, שלא נתבאר דינו בגמ'.

<u>תירוץ:</u>

התוס' והרא"ש לקמן (כב.) נקטו שדין האשם הוא כדין עולת העוף. אולם עי' בדברי המפרש ובתוס' רי"ד שם שלא נקטו כן.

גמ', ואנן אפילו נזיר טהור קאמרינן

<u>קושיא:</u>

הקשו הראשונים, הא בגמ' לעיל (ג.) מבואר להדיא דרק נזיר טמא נקרא חוטא לפי ר' אלעזר הקפר, ולא נזיר טהור.

<u>תירוץ:</u>

התוס' לעיל (ב: ד"ה ואמאי) תירצו, שגם נזיר טהור נקרא חוטא, כמבואר בסוגיין, אך כוונת הגמ' לעיל היא, שבנזיר טהור מצות נזירות עדיפא מחטא הנזירות, משא"כ בנזיר טמא. [וע"ע בתוס' בסוטה (טו.), ובשיטמ"ק בב"ק (צא:), ובגבורת ארי בתענית (יב.) שתירצו בדרכים אחרים].

משנה, בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום

<u>קושיא:</u>

הקשה הקרן אורה, מדוע עולים לו הימים שמנה בחו"ל, הלא הדין הוא שנזיר שנטמא בטומאת חו"ל אין הימים עולים לו עד שיטהר, כמבואר במשנה לקמן (מד.).

<u>תירוץ:</u>

תירץ הקרן אורה, דדין זה שנזיר שנטמא בטומאת חו"ל אין הימים עולים לו, זהו במי שקיבל נזירות בארץ ישראל ואח"כ יצא לחו"ל, דנחשב שטימא את עצמו ביציאתו לחו"ל, משא"כ כאן שקיבל את נזירותו בחו"ל, בזה הימים עולים לו, אלא שתקנו חז"ל שצריך להשלים נזירותו בארץ ישראל. [וע"ע בהגהות רד"ל (כ. ד"ה לימא) ובחזו"א (סי' קמד אות יא) שתירצו בדרכים אחרים].

For questions and comments, please contact Rabbi Dreyfuss (848-224-5831)

עומק הדף

תוכן העניינים

א. מחלוקת חכמים ור' ישמעאל אם עולת נזיר דורון
ב. אשה שהפר לה בעלה, למה מביאה חטאת העוף
ג. אם המצוה להשלים לכתחילה היא מן התורה
ד. ביאור שיטת חכמים, על פי המהלך של ר' לייב

א) מחלוקת חכמים ור' ישמעאל אם עולת נזיר דורון

א. גמרא

הגמ' מביאה מברייתא, אשה שנדרה בנזיר ונטמאה, ואח"כ הפר לה בעלה, מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף. ומבארת הגמ', דברייתא זו נקטה דהפרת הבעל מיעקר עקר, [מבטלת את הנזירות למפרע], ואזלא כשיטת ר' ישמעאל דס"ל עולת נזיר לאו דורון, אבל לפי שיטת חכמים שסוברים דעולת נזיר דורון, שפיר מביאה עולת נזיר אע"פ שהפר לה בעלה.

ב. קושיית הגרי"ז

בחי' מרן רי"ז הלוי (הל' נזירות עמ' כח ד"ה והנהג) הקשה, אמאי אינה יכולה להביא עולת נזיר לפי שיטת ר' ישמעאל, הרי כלל גדול הוא שמותר להביא עולה בתורת נדבה בלא שום טעם וחשבון, [עי' בגמ' זבחים (קיב.)], ולמה יגרע עולה זו משאר עולות.

ג. פירושו של הגרי"ז

מכח קושיא זו פירש הגרי"ז, דלא פליגי חכמים ור' ישמעאל אם מותר לה להביא עולת נזיר, שבודאי מותרת לעשות כן אם תרצה. אלא פלוגתתם היא אם היא חייבת להביא עולת נזיר או לא. וביאר הגרי"ז יסוד פלוגתתם על פי יסוד גדול, כמו שיתבאר.

ד. יסודו של הגרי"ז

כתב הגרי"ז יסוד גדול בעיקר דין הפרת הבעל. שלמ"ד הפרה מיעקר עקר, אין הכוונה בזה דאיגלאי מילתא למפרע שמעולם לא קבלה נזירות, וכאילו שאף מתחילה לא חלה עליה תורת נזירות כלל, אלא הכוונה, שמעתה חל על נזירותה דין ביטול למפרע, דהיינו שמכאן ואילך אנו דנים את הנזירות כאילו לא חלה כלל אף מתחילה.

ה. על פי זה מובן

עפי"ז ביאר הגרי"ז כוונת הגמ' בסוגיין, שלפי שיטת ר' ישמעאל דעולת נזיר אינה דורון אלא כפרה, הפרת הבעל מועילה לפוטרה מחובת עולה, משום שכפרה על הנזירות היא חלק מעיקר דיני הנזירות, ושפיר נכללת בדין ביטול הנזירות שחל ע"י ההפרה. משא"כ לפי שיטת חכמים דעולת נזיר דורון, הפרת הבעל אינה מועילה לפטור חובת עולה, משום שדורון אינו מעיקר דיני הנזירות, אלא חובה צדדית היא, ולגבי חובות צדדיות לא מועילה דין ביטול למפרע ע"י הפרת הבעל.

ב) אשה שהפר לה בעלה, למה מביאה חטאת העוף

א. גמרא

הגמ' מביאה מברייתא, אשה שנדרה בנזיר ונטמאה, ואח"כ הפר לה בעלה, מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף. ומבארת הגמ' דברייתא זו נקטה דבעל מיעקר עקר, ואעפ"כ מביאה חטאת העוף, משום דאזלא כר' אלעזר הקפר דאמר נזיר נקרא חוטא מפני שציער עצמו מן היין.

ב. קושיית התוס'

הקשו התוס' (ד"ה אמר ר' חסדא), מדוע מביאה חטאת העוף, אף לפי ר' אלעזר הקפר, דהא אע"פ שמתחילה חטאה במה שקיבלה עליה נזירות, מ"מ לבסוף עקר בעלה את נזירותה, ולמפרע נמצא דלא קיבלה נזירות כלל, וא"כ מדוע צריכה כפרה. [ועיי"ש בתוס' מה שתירצו לקושיא זו, ודבריהם קשים להבין וצריכים ביאור רחב].

ג. תירוצו של הגרי"ז

בחי' מרן רי"ז הלוי (הל' נזירות עמ' כז ד"ה ונראה) תירץ על פי יסודו הגדול שהבאנו לעיל (עומק א) לבאר הצד שהפרת הבעל מיעקר עקר, שאין הכוונה שלמפרע לא היתה נזירות כלל, אלא הכוונה, שהפרת הבעל מבטלת הנזירות באופן שמכאן ואילך נחשב כאילו לא היתה מעולם. ועפי"ז חידש הגרי"ז, דביטול זה מועיל רק לענין עיקר דיני הנזירות, ולא לענין דינים צדדיים היוצאים מחמת הנזירות.

ד. על פי זה מובן

על פי זה תירץ הגרי"ז קושיית התוס', שאע"פ שהבעל מפר את נזירותה ועוקרתה למפרע, מ"מ חייבת בחטאת העוף, משום דבשעת קבלת הנזירות היתה נחשבת חוטא, והוצרכה כפרה, והפרת הבעל לא מועילה לעקור ממנה שם חוטא למפרע. [ועיי"ש בחי' הגרי"ז שכתב עוד ביאור בענין זה, מדוע חייבת בחטאת העוף אף לאחר הפרה].

For questions and comments, please contact Rabbi Dreyfuss (848-224-5831)

ג) אם המצוה להשלים לכתחילה היא מן התורה

א. גמרא

מובא בגמ' שיטת ר' אליעזר, דמה שטומאה סותרת נזירות ומחייבת קרבן טומאה הוא רק כשיש ימים ראשונים וגם ימים אחרונים, ולפיכך אם נטמא ביום א' דנזירות או ביום אחרון דנזירות, ליכא דין סתירה וליכא חובת קרבן טומאה. ושוב מביאה הגמ' מברייתא, 'נטמא ביום ק' חסר א', יכול לא יהא סותר, תלמוד לומר כו', וזה יש לו ראשונים ואחרונים'.

ב. דברי התוס'

דברי הברייתא צ"ב, דמהו החידוש בזה שאם נטמא ביום צ"ט דסותר, הא פשיטא דסותר, כיון שיש לו ראשונים ואחרונים. וביארו התוס' (ד"ה ה"ג), שיש בזה חידוש אליבא דר' מתנא דס"ל מקצת היום ככולו, דלכאורה היה אפשר לומר שאם נטמא ביום צ"ט ליכא ימים אחרונים שלימים, קמ"ל דלא אמרי' הכי, משום דלכתחילה מצוה להשלים יום ק' ולא לסמוך על מקצת היום ככולו.

ג. הערת הקרן אורה

העיר הקרן אורה (ד"ה והתוס'), שלכאורה מבואר מדברי התוס' שמצוה להשלים לכתחילה היא מן התורה, ולא רק מדרבנן, דהא הברייתא לומדת דין זה מקרא. [וכן היא שיטת רבינו פרץ (ה: ד"ה ור' מתנא), והמאירי (ו. ד"ה מי שאמר), שמצוה להשלים לכתחילה היא מן התורה, וכן נקט הגרי"ז (הל' נזירות פ"ד ה"א ד"ה והנה), וכתב שכן משמע בראשונים].

ד. סתירה בתוס'

אולם הקשה הברכת ראש (ד"ה בתוס'), שלפי"ז יש סתירה בדברי התוס', שמדברי התוס' לעיל (טו. ד"ה אמר רב) ולקמן (נה: ד"ה ומדקדק) מבואר שנקטו דמצוה להשלים לכתחילה היא רק מדרבנן, ולא מן התורה. [וכן היא שיטת הרא"ש (ה: ד"ה קסבר), שמצוה להשלים לכתחילה היא רק מדרבנן].

ה. תירוץ

בהגהות פתחי אורה על הקרן אורה (אות קא) תירץ, שיש לפרש דברי התוס' בסוגיין, דההו"א לומר שאין כאן ימים אחרונים אינו משום עצם המצוה להשלים לכתחילה, אלא דהמצוה דרבנן להשלים לכתחילה היא סימן וגילוי שעדיין לא נגמרו ימי הנזירות ע"י דין מקצת היום ככולו כל זמן שלא הביא קרבנותיו, ועצם דין זה שלא נגמרו ימי הנזירות הוא מן התורה. [וכנראה כך היא גם כוונת הברכת ראש (שם), עיי"ש].

ד) אם יש כח ביד חכמים לעקור לא תעשה

א. משנה

מובא במשנה שקנסו חז"ל למי שמקבל נזירות בחוץ לארץ, מפני שקיבל נזירותו במקום שיש בו טומאה מדרבנן, ותקנו שישלים ימי נזירותו בארץ ישראל, כשבא להקריב קרבנותיו, ונחלקו ב"ש וב"ה, לב"ש קנסו אותו להשלים רק ל' ימי נזירות בארץ ישראל, ולב"ה קנסו אותו לחזור ולמנות כל ימי נזירותו בארץ ישראל.

ב. דברי הרא"ש

העיר הרא"ש (ד"ה וב"ה), היאך יכולים חכמים לקנסו להשלים נזירותו, הא עי"ז הוא עובר בלאו דבל תאחר, כיון שאינו מביא את קרבנותיו מיד אלא ממתין עד שיגמרו ימי הקנס. ותירץ הרא"ש, שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ג. חקירת ר' אלחנן

בקובץ הערות (סי' סב אות יג) הביא ר' אלחנן ראיה מדברי הרא"ש הנ"ל לחקירה ידועה. דהנה חקר ר' אלחנן בעיקר הכלל שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה, האם הכוונה שיש להם כח לתקן שלא יקיים אדם מצות עשה, אבל אין להם כח לתקן שיעבור על לא תעשה, או שמא יכולים גם לתקן שיעבור על לא תעשה, כל זמן שאינו עובר ע"י מעשה ופעולה.

ד. ראיית ר' אלחנן

והביא ר' אלחנן ראיה לחקירה זו מדברי הרא"ש הנ"ל. שהרי מבואר מדברי הרא"ש שתקנו חז"ל שיעבור נזיר זה על הלא תעשה של בל תאחר, כיון שאינו עושה שום מעשה, אלא שנמנע מלהביא קרבן.

ה. קשה על הרשב"א

אולם הביא ר' אלחנן, שמדברי הרשב"א (ר"ה טז.) מבואר שנקט כצד הראשוון שבחקירתו, שיש כח ביד חכמים רק לבטל מצוה עשה, אבל לא לעבור על איסור לא תעשה. וא"כ קשה על הרשב"א מסוגיין, שלכאורה מוכח שאינו כן, וכנ"ל.

ו. תירוצו של בנו של ר' אלחנן

בהגהות לקובץ הערות מבנו של ר' אלחנן תירץ, שיש לומר שלא תקנו חכמים לבטל האיסור לא תעשה של בל תאחר, אלא תקנו לבטל עצם מצות הנזיר להביא קרבנות, שזהו ביטול מצות עשה, ושוב ממילא אינו עובר בלאו של בל תאחר, כיון שפקע ממנו עיקר חובתו להביא קרבן.

הלכות הדף

נידונים חשובים בהלכה

הרב אשר יעקב מילמן שליט"א

For questions and comments about this section, please email Rabbi Millman (ashermillman@gmail.com)

דף יט

בענין קבלת צדקה מנכרים (המשך)

בדף שעבר התחלנו בדין קרבן עולה של עכו"ם, שמקבלים אותו אף שאין קרבנו בא לכפר או לרצות, אלא אינו אלא בגדר דורון. והבאנו דלכאורה יש להקשות מזה על הדין שאין מקבלים צדקה מן העכו"ם. והבאנו את ביאורו של ההגהות אשרי, דכיון שקרבנם אינו אלא דורון ואינו בא לכפר, אין בזה החשש שיש בקבלת צדקה מן העכו"ם.

והבאנו עוד שיש ב' טעמים עיקריים בדבר, המבוארים בשני מקומות בש"ס ונפסקו להלכה בשו"ע וז"ל "אסור לישראל ליטול צדקה מן העכו"ם בפרהסיא, ואם אינו יכול לחיות בצדקה של ישראל ואינו יכול ליטלה מהעכו"ם בצינעא, הרי זה מותר", ואח"כ כתב "עכו"ם ששלח ממון לישראל לצדקה, אין מחזירין אותו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי עכו"ם בסתר כדי שלא ישמע השר".

נמצא דיש ב' טעמים עיקריים שלא לקבל צדקה מן העכו"ם. חדא משום חילול ה', שכאשר מקבלים מהם צדקה בפרהסיא נראה כאילו ישראל אינם מפרנסים את ענייהם ונצרכים לחסדי האומות. ועוד משום שע"י קבלת צדקתם תעמוד להם זכות זו, ועי"ז תתארך מלכותם ויתארך גלותם של ישראל.

ויש לעיין אם שני הטעמים הללו שייכים בכל מקרה בשוה, או דיש חילוק בין קבלה מעכו"ם יחידי לבין קבלה ממלכות או רשות של עכו"ם. הציץ אליעזר (חלק טו סי' לג אות ה) כתב וז"ל "אנו למדים משתי הסוגיות הללו, שבב"ב ובסנהדרין, טעמים שונים לאיסור קבלת צדקה מן העכו"ם, ומבחינים כאילו שיש חילוק בזה בין קבלה מהרשות העכו"מית השלטונית, לבין קבלה מעכו"ם יחידי, דבקבלה מהרשות השלטונית איכא איסור משום ביבוש קצירה תשברנה וגו', ובקבלה מיחיד האיסור הוא משום חילול השם".

ועל פי זה כתב להלכה "ואם כנים אנו בחילוק זה א"כ יצא לנו להלכה דבקבלה מיחיד אם הוא בצורה ובדרך שאין בזה משום חילול ה', אזי מותר לקבל, ולא שייך לאסור משום ביבוש".

לפי דבריו, הטעם שלא להוסיף להם זכות שעי"ז תתארך מלכותם נאמר בעיקר בקבלה מן הרשות השלטונית, ואילו בעכו"ם יחידי עיקר הנידון הוא משום חילול ה'. וממילא במקום שהקבלה מן היחיד נעשית באופן שאין בו משום חילול ה', יש מקום להתיר.

על פי יסוד זה התיר הציץ אליעזר למעשה לבית החולים שערי צדק לקבל נדבה מאשה נכרית עבור מכון הלב של בית החולים. וביאר, דכיון שמדובר בעכו"ם יחידי, אין כאן החשש של "ביבוש קצירה תשברנה", וכל הנידון הוא רק מצד חילול ה'. ובנידון זה כתב דמשום חילול ה' אין לחוש, משום שאין כאן קבלת צדקה מחמת חוסר יכולת, אלא תוספת עזרה לצורך החולים. ומשום כך מסיק שמותר לקבל מעכו"ם יחידי התנדבות כזאת.

מעתה יש מקום לשאול שאלה מעשית נוספת, שכבר נשאלה לפני מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, האם מוסד צדקה או ישיבה רשאים לכבד נכרי בדינר (Dinner) וכדומה, באופן שכבוד זה יעלה מאוד את רמת הדינר ואף יביא לכך שנכרים נוספים יתרמו למוסד. ויש לעיין אם גם בזה שייכים החששות שנתבארו לעיל, או שמא יש מקום לחלק בין קבלת צדקה רגילה לבין תרומה הבאה במסגרת כבוד ותמיכה במוסד.

ובעז"ה בדף הבא נמשיך לברר ענין זה למעשה.

סוגיות הדף

הרב עזריאל כ"ץ שליט"א

For questions and comments about this section, please email Rabbi Katz (summitshul@yeshivanet.com)

דף יט

בענין נזירות חוץ לארץ

א] תנן במתני' דמי שנזר נזירות לימים הרבה, והשלים את נזירותו, ואח"כ בא לארץ בש"א נזיר ל', יום וב"ה אומרים נזיר בתחילה. והיינו דמי שנהג נזירותו בחוץ לארץ, אז צריך להוסיף על נזירותו כשבא לארץ ישראל, ומבואר בגמ' מחמת טומאת ארץ עמים ונחלקו ב"ש וב"ה כמה קנסו אותו, דלב"ש קנסוהו רק ל' יום ולב"ה קנסוהו להתחיל מחדש.

ובקר"א ועוד מפרשים העירו תמיה עצומה דאיתא במתני' להלן (דף נד.) דיש טומאות דאע"ג דאינן סותרין ימים הראשונים ואין הנזיר מביא קרבן ולא מגלח עליהן, מ"מ אין הימים עולין לו, ונמנה שם טומאת ארץ עמים, וא"כ כל נזירות חו"ל הימים אינן עולין לו אז למ"ל לקונסו ואיך נחלקו ב"ש וב"ה עד כמה קנסוהו והא לא עלו אותן ימים מן הדין כיון דהיה טמא בכל הזמן בטומאה כזו שאין הימים עולין לו. ונחלקו האיך ליישבו.

א' מרן הגרי"ז והחזו"א תירצו דצ"ל דסוגיין מיירי באופן שלא נטמא בפועל בטומאת ארץ עמים, אלא היה עומד למעלה בעליה או ע"ג כיפין באופן שלא נטמא מארץ עמים, ואעפ"כ כיון דקשה ליזהר בזה קנסו אותו להשלימו בארץ ישראל לב"ה לגמרי ולב"ש לכה"פ ל' יום [וצידד הגרי"ז דהא דאין הימים עולין אינו משום טומאה דהא לא נטמא, אלא משום 'דחפצא של נזירות הוא רק בארץ ישראל' ואין ימי חוץ לארץ עולין עיין להלן].

ב' הקרן אורה כתב דמוכרח לומר דשאני מי שנזר בחו"ל ממי שהיה בארץ ישראל והלך ונטמא בארץ עמים **דלא החמירו כ"כ בטומאת ארץ העמים לבטל מצות נזירות מהם** ומש"ה ס"ל לב"ש דלא קנסו אותו בביאתו לארץ אלא ל' יום, והקנס הוא משום דהיה לו לבוא לארץ קודם השלמת נזירותו וב"ה סברי דקנסינן ליה להיות נזיר בתחילה. ומבואר מזה חידוש גדול דחז"ל עשו שיור בגזירת טומאת ארץ עמים דמי שינזור שם לא יהא כמטמא עצמו בטומאה דרבנן, אלא שמוטל עליו לילך לא"י לקיימו כראוי, אבל אין בו הד חומר כשאר טומאות דרבנן, משא"כ מי שנזר בא"י לא הקילו בו כלל.

ג' יש שדחו [עיין רד"ל] כל הקושיא דמתני' דהתם הוא קנס דהכא וכב"ה ודלא כב"ש, וכעי"ז תי' הגרמ"ד לדחוק דמתני' דלהלן מיירי בנזירות מועטת של ל' יום ובין לב"ש ובין לב"ה לא עלו לו הימים מחמת הקנס המוזכר כאן.

ב] עוד יש דיון דהרמב"ם כתב דמי שנזר בזמה"ז בחו"ל קונסין אותו לעלות לארץ ישראל, והראב"ד השיג בתרתי א' דמה יועיל לילך לארץ ישראל הרי אין לנו טהרה וכולנו טמאי מתים, וב' דאסור ליזור בזמה"ז מחמת טומאה. וצ"ב במאי פליגי.

ועפ"י הנ"ל יש לדון להלכה 'שאלה גדולה מאד' **האם מותר לקבל נזירות בזמה"ז**, וכבר העיר הש"ך למה הטור ושו"ע לא כתבו כל הל' נזירות להלכה למעשה.

ח״א בענין נזירות חוץ לארץ וטומאת ארץ עמים

א. מתני׳ דף יט:

תנן במתני׳ דמי שנזר נזירות מרובה, והשלים את נזירותו, ואח״כ בא לארץ בש״א נזיר ל׳, יום וב״ה אומרים נזיר בתחילה

ב. תוס׳ ד״ה נזיר.

תוס׳ כתבו דמחמת טומאת ארץ עמים קנסו אותו לב״ש ולב״ה, ונחלקו עד כמה יש לקונסו האם להתחיל מחדש לגמרי או דמספיק ל׳ יום.

ג. **מתני׳** דף מד. מד:

תנן דיש טומאות דאין הנזיר מגלח ומביא קרבנות טומאה עליהן, ואח״כ מתחיל למנות מיד ופירשו תוס׳ והראשונים דמ״מ אותן ימים שהיה טמא אינן עולין.

ד. קרן אורה.

ותמה הקר״א א״כ למ״ל קנס והאיך נחלקו ב״ש עד כמה קנסוהו, הרי נזיר זה שנמצא בארץ עמים נטמא בטומאה כזו שאין הימים עולין לנזירותו [דאע״ג דאינו סותר הקודמין, מ״מ הימים אינן עולין].

ה. תורת הנזיר פ״ב הכ״א.

תי׳ ג״כ כעין הקר״א, ומביא מקור מפורש להך יסוד, דהתוס׳ כתבו במגילה דף י. דהא דהותר להקריב בבית חוניו הא גזרו חכמים טומאת ארץ העמים, ותירצו דלגבי הקרבה לא גזרו חכמים טומאה כיון שמה״ת יכול להקריב.

וא״כ י״ל גם לגבי נזירות כיון שמה״ת יכול ליזור לא גזרו עליו חכמים בכה״ג, ורק אעפ״כ קונסין אותו לעלות לארץ ישראל.

ו. חזון איש אה״ע סי׳ קמ״ד סק״א.

מתרץ דסוגיין מיירי אפילו אם היה בעליה [כיפה ע״ג כיפה שלא יהיה קבר תחת הכותל], דאין כאן טומאה דלא גזרו על אוירא ומ״מ קנסו אותו לעלות לא״י מפני שקשה ליזהר מאהלה על הגוש, וקנסו אותו שאין ימי חו״ל עולין לו וכו׳.

ז. חידושי הגרי״ז.

תירץ כנ״ל דמיירי שעמד בעליה, ולא נטמאת בטומאת ארץ עמים, ואעפ״כ גזרו עליו וקנסו אותו, ובטעם שקנסו אותו לעלות כתב באופ״א, עפ״י דיוק גדול שדייק מהרמב״ם דכתב ׳דאין נזירות נוהגת אלא בארץ ישראל׳ ומי שנזר בחו״ל קונסין אותו לעלות, ולא הזכיר כלל טומאת ארץ עמים, ומשמע דיש חסרון בעצם בנזירות חו״ל, ומה״ט קנסו אותו. וא״ש דאע״ג דהיה בעליה דלא נטמא בארץ עמים מ״מ קנסוהו.

עוד העיר דהגמ׳ דן אי נחלקו ב״ש וב״ה אי משום גושא או אוירא, וביאר להנ״ל דאי משום גושא י״ל דלא נטמא והוי קנס בעלמא ושפיר קנסו רק ל׳ יום, אבל אי משום אוירא אז לעולם נטמא בטומאת ארץ עמים ואז אין הימים עולין וא״צ לקנס. אולם כל זה דלא כרש״י ותוס׳ שכתבו דהכל משום קנס לכו״ע.

ח. שיעורי הגרמ״ד.

הרחיב בדברי הגרי״ז וביאר היטב ע״ש.

בענין הרמב״ם והראב״ד בנזירות חו״ל

ובענין ׳האם מותר לקבל נזירות בזמה״ז׳

ט. רמב״ם הל׳ נזירות פ״ב הכ״א והכ״ב.

הרמב״ם כתב דנזירות נוהגת רק בארץ ישראל, ומי שנזר בחו״ל קונסין אותו ומחייבין אותו לעלות לא״י ולהיות נזיר בא״י כמנין שהימים שנזר, ולפיכך מי שנדר בזמה״ז בחו״ל כופין אותו לעלות לא״י וכו׳.

י. השגת הראב״ד שם.

הראב״ד השיג למה כופין אותו לעלות הרי כולנו טמאין טומאת מת וליכא טהרה שם ואין הפרש בין א״י לחו״ל.

ועוד כתב הראב״ד דאסור להזיר בכל מקום [ומהרמב״ם משמע דמותר להזיר]. וצריכין ליישב דעת הרמב״ם ולהבין במאי פליגי.

יא. כסף משנה.

תי׳ דעת הרמב״ם דצריך לעלות לא״י שלא יחזור ויטמא בארץ עמים, וגם כתב דליכא סיבה לאסור מלקבל נזירות דאע״ג דהוא טמא אבל אינו נוגע או מטמא עצמו במת.

יב. חידושי הגרי״ז המובא לעיל.

כתב ליישב דעת הרמב״ם מה יועיל לעלות הא ליכא טהרה שם, וכתב עפ״י שיטתו דמיירי שהיה בעליה ולא נטמא ושפיר יועיל ללכת לא״י.

יג. שיעורי הגרמ״ד.

האריך והרחיב בביאור דברי הגרי״ז, והביא כמה מקורות לומר יסוד חדש של הגרי״ז דלהרמב״ם נזירות חו״ל הוא מופקע בחפצא מקיום נזירות, וגם בלי טומאת ארץ עמים, ונ״מ דגם מקומות דאין בו טומאת

ארץ עמים מ״מ לא יועיל למנין. ועוד נ״מ. ע״ש בכל דבריו הנפלאים.

יד. משך חכמה פ׳ נשא.

כתב עיקר הד יסוד דיש חסרון של נזירות חוץ לארץ גם בלי טעמא דארץ עמים, והוכיח כן מהגירסא בתמורה (דף יד:) דהקשו לגבי אבשלום דימי חו״ל אין עולין מן המנין, אע״ג דבזמנו עדיין לא גזרו טומאת ארץ עמים [ובזה ביאר הפסוק בשמואל, דלא היה יכול לילך חוץ מארץ ישראל, ולכן ביקשו למלך שילך גם סביבות ארץ ישראל ע״ש].

טו. בית מאיר יו״ד סי׳ רל״ט סעיף י״ב.

דן בדברי הש״ך שהעיר הא דלא נכתב דיני נזירות בטור ושו״ע, וכתב הבית מאיר משום דכולנו טמאים מתים ואסור מן התורה להזיר, והקשה על הכס״מ דלעיל.

ובפרט בחוץ לארץ דבודאי אוסר לקבל נזירות שהרי הכל בית הקברות דרבנן וכו׳.

ט״ז. פרשת נזיר דף יז.

מביא השגת הראב״ד דאסור לקבל נזירות בזמה״ז משום דכולנו טמאי מתים, והכס״מ העיר דאם יזהר מליגע במת מה איסור יש בדבר שהוא טמא, והביא מהאורח מישור והקר״א דהוכיחו מסוגיא דדף יז. דאסור לקבל נזירות כשהוא טמא גם בלי לנגוע במת [וזה שאלה יסודי למס׳ נזיר, האם אסור לנזיר להיות טמא בלי מגע מת].

י״ז. כל נדרי פרק א׳ סעיף י״ד.

מביא דנזירות נוהגת בזמה״ז, אך יש שכתבו שבזמננו אסור לקבל נזירות, ובהערות [אותיות כ״ח כ״ט ל׳] מרחיב בהשיטות, בדברי הרמב״ם והראב״ד והכס״מ ע״ש.

יח. ספר גבורת משה, הל׳ נזירות.

מרחיב הדיבור האם מותר לקבל נזירות בזמה״ז, ובדברי הרמב״ם והראב״ד. ומביא עובדת שנשאלו פוסקי זמננו שליט״א אודות בחורים שקיבלו נזירות כאן בחו״ל מה לעשות עמהם.

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי׳ פ״ו מהל׳ נזירות הלכה ו׳:

נב ג מיי׳ פ״ג מה הל׳ כח סמג לאוין רמג:

הבי [ראשונים]. גרסינן ונטמא בתחילה. פירוש יום לחסון [ב] וזה אין לו ל״ט לזה ויגלח ביום מאה שהוא יום ק״ל למימרו: נטמא בסוף מאה. ביום לחסרון: יכול יהא שותר. הכל: ת״ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים. לפי עליו כשנטמא ומשמע שיש בעיון דומיא דלחסרונים ולכך אינו קותר הכל ואם תאמר והא תנן (לעיל דף פו.) במתניתין (כו׳) [ג] נטמא ביום מאה קותר שלשים לר״ש וי״ל דהכי נמי קאמר יכול יקותר הכל ת״ל והימים הראשונים יפלו וזה אין לו אחרונים וזה יש לו אחרונים אין לו ואפילו שלשים יום כתב לחמנע זאת תותב הנזיר ות״ת ל״ל לכתוב זאת תותב הנזיר ולשמוך מוסיפים לחשלומים יפלו וי״ל ק״ל כוה לחמינא דיום טבילה היינו יום ק״ל כמו ובטבילה ימי טהרה (ויקרא יב) לחור לחחר שטבלו ימי טהרה שהוא יום שהתגלח שטבלו ימיו כבר והשתא קותר שלשים יום לפי כתב רחמנא ימים הרבה ימים ואילו לחפילו נטמא ביום מאה [ליט] קותר כולם ועוד למה לי למיכתב כולם והימים והימים לחשלומים יפלו לחפילו נטמא ביום מאה יקותר כולם ולחשלומים: **ה״ג** זוה יש לו אחרונים. יום טומחה ויום מאה שחמרינן שהוא כולו ממנין הנזירות כל כמה שלא הפיל קרבנותיו לחפילו לרב חתנא לחמר מקלת היום ככולו מצוה עליו להשלים לכחחלה כדחמר בפ״ק (דף ו.): **מדקתני** הריני נזיר ק׳ יום ונטמא. מלמע שנדר בטהרה והדר נטמא: **אמר** ליה רב פפא **לאביי** הלין ימים. לרחשונים דקחמר ר׳ לעיזר: דנפק חד ומתחילין תרין. להיינו ביום שני לנזירותו: או דלמא. דבעינן יום לחד שלם כי היכי דבימים חמרונים אימא לה חד מהני ימים לה יום שלם להיינו יום המאה ה״ע בימים הרחשונים כי חתחיל תלת מינייהו ימים [ד] ולכך בעינן יום לחד שלם שיהא כנגד כולם: **מתני׳** [ה] מי שנזר נזירות הרבה [ו] והשלים את נזירותו ואח״כ בא לארץ בש״א נזיר שלשים יום ובית הילל אומרים [ז] נזיר בתחלה מעשה בהילני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה והיתה נזירה שבע שנים ובסוף שבע שנים עלתה לארץ [ח] והורוה ב״ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה: **גמ׳** [א] קתני רישא בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום ובה״א נזיר בתחלה לימא בהא קמיפלגי דבית שמאי סברי [ט] ארץ העמים משום גושה גזרו עליה ובית אמר רבא מ״ט דר״א אמר קרא [א] כי טמא נזרו משום דבטומאה נזר איתיביה אביי הריני נזיר מאה יום ונטמא בתחלת מאה יכול יהא סותר ת״ל [ב] והימים הראשונים יפלו [ג] עד שיהו לו ימים ראשונים וזה אין לו ראשונים נטמא בסוף מאה יכול יהא סותר ת״ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים נטמא ביום מאה חסר אחת יכול לא יהא סותר ת״ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה יש לו ראשונים ואחרונים והא בטמא שנזר לא מצית אמרת מדקתני הריני נזיר מאה ונטמא בתחלת מאה וקתני עד שיהו לו ימים ראשונים תיובתא א״ל רב פפא לאביי הלין ימים דקאמרינן דנפק חד ומתחילין תרין או דלמא דנפקין תרין ומתחילין תלתא לא הוה בידיה אתא שייליה לרבא א״ל [ד] יפלו כתיב ואיצטריך למיכתב ימים ואיצטריך למיכתב יפלו דאי כתב רחמנא ימים ולא כתב יפלו ה״א [ה] עד דנפקין תרין ועיילין תלתא כתב רחמנא יפלו ואי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא אפילו חד כתב רחמנא ימים: **מתני׳** [ו] מי שנזר נזירות הרבה [ז] והשלים את נזירותו ואח״כ בא לארץ בש״א נזיר שלשים יום ובית הילל אומרים [ח] נזיר בתחלה מעשה בהילני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה והיתה נזירה שבע שנים ובסוף שבע שנים עלתה לארץ [ט] והורוה ב״ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה: **גמ׳** [א] קתני רישא בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום ובה״א נזיר בתחלה לימא בהא קמיפלגי דבית שמאי סברי [ט] ארץ העמים משום גושה גזרו עליה ובית

מסורת הש״ס עם הוספות

ב) [עדיות פ״ד מי׳ב], כתובות ז׳, **ג)** [לקמן מד: נה:], **ד)** יח ע״ב.

נוסחת הריב״ן

ה) הגיה נטמא ביום מאה ונטמא כו׳ [ומנה יום אחד ונטמא כו׳ **ו)**: **ז)** [ופ״ה כו׳ ימים שלמים] ליתא נכ״ר: **ח)** אמיר קאי כלומר כו׳:

הגהות הב״ח

(ה) גמ׳ הוה אמינא (עד דנפקין תרין ועיילין תרין): **(ו)** [ופ״ה ד״ה אמר אביי] ליתא נכ״ר: **(ז)** ד״ה ומקקמני הריני נזיר ק׳ יום ומנה יום אחד ונטמא בתחילה:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) קמני ריפה וכו׳. נ״ב כלן שייך חוס׳ ד״ה קתני שנדפס בתך הסמוך: **ב)** כלן סס״ד ותח״כ מס״ד חה תן לו וכו׳: **ג)** היינו ממי יום שני. נ״ב עי׳ פ״מ: **ד)** עד מיכתב וי״ו ממג ג״ב הס״מ מוסף זה**ם**:

תורה אור השלם

א) וְהִזִּיר לַיְיָ אֶת יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ: (במדבר ו, יב)

הגהות וציונים

ב) ברוב הראשונים ובכת״י **מדובה**, ועי׳ תו״ט ומלא״ש: **ג)** יש להוסיף כ״ל דהו (ב״ר): **ג)** צ״ל **כי** (ב״ר): **ד)** צ״ל **שבעים** (דפ״ר): **ה)** צ״ל **מה** (ב״ר): **ו)** צ״ל לעיל **אביי** (הגהות רבינו בצלאל אשכנזי, לקוטי גאונים): **ז)** יש להוסיף **שיהא יום** (לקוטי גאונים): **ח)** צ״ל **כי נטמא** (הגר״ב אשכנזי): **ט)** צ״ל **דלא בני** גמי (גליון) ובהגר״ב אשכנזי ולקוטי גאונים לרבות **כי דאחרונים** (גליון): **י)** ספ״י ״שנזר״, וצ״ל **שנזר** (ב״ר): **ל)** צ״ל **לחזור** (דפ״ר): **מ)** צ״ל **ואפי׳ הביאם** ביום ל׳ כל זמן (פ״ע ע״פ שמ״ק): **נ)** צ״ל **ראשונים** (פ״ע ע״פ שמ״ק): **ס)** צ״ל **בוטאתה** (פ״ע ע״פ שמ״ק): **ע)** וכ״ה בדפו״י: **פ)** הב״ר הגיה **מפרש** בגמרא (נדצ״ל ״נפרש״, עי׳ לקמן כ ע״א ד״ה תא שמע):

פי׳ הרא״ש

נטמא בסוף מאה יכול יהא סותר. פי׳ הכל. אבל לי׳ יום סותר כדדרשינן בפ״ק דכתיב ביום מלאת ימי נזרו והגדרה אמרה ביום מלאת תן לו ימי נזרו. ותרוייהו קראי צריכי דאי לא כתיב אלא ביום מלאת הוה אמינא היום ק׳ ואי שהוא יום הבאת קרבנותיו קרי׳ יום מלאת כמו ובמלאת ימי טהרה דכתיב גבי יולדת אבל נטמא יום ק׳ סותר הכל ת״ל והימים הראשונים ואי לא כתיב אלא והימים הראשונים הוה אמינא נטמא ביום הק׳ לא יסתור כלום ת״ל ביום מלאת: הלין ימים דנפק חד ומתחלי תרי. פר״ת דהכי מיבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דבימים אחרונים לא בעי אלא שיש עוד עליו נזיר ב׳ ימים הבי נמי בימים הראשונים לא בעי אלא שיהא עליו נזירות ב׳ ימים והיינו דמיפיק חד ועייל תרי או דלמא דומיא דאחרונים לגמרי בעי שיהא עליו יום א׳ שלם. ביום אחרון של נזיר שלם הוא דמביא קרבנותיו ביום שאחר השלמת נזירו ואם״ה אם [ז] ביום ל׳ [נטמא] כל זמן שלא הביאם לא פסקה נזיר אף ראשון [ח] בעי׳ יום א׳ ומתחלי ג׳: **א״ל יפלו כתיב.** דמשמע נפילה כל דהו: **ואצטריך למכתב ב׳ ימים ואצטריך למכתב יפלו.** דהוה מצי למכתב וקדש ראשו ביום ההוא מלבד הימים הראשונים: **הוה אמינא אפילו חד.** (כמת״ק) דיפלו נפילה כל דהו משמע: **מתני׳ מי שנזר נזיר מרובה.** יותר מל׳ יום: **ואח״כ בא לארץ.** להביא קרבנותיו: **ב״ש אומרים [נזיר] ל׳ יום.** דקנסינן ליה למנות נזירות שהרה וב״ה סברי דקנסינן ליה להשלים כל נזיר המחשבינן ליה כאילו נדר בבית הקברות. ואינו עובר משום בל תאחר דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה: **[גמ׳] קתני רישא ב״ש אומרים** וכו׳. לא הוה צריך למימר כן דראשא קיימינן אלא רשיט׳ נזי׳ משונה: **[ה״ג] דב״ש סברי ארץ העמים משום אוירא גזור.** דאפילו נכנס לה בשידה תיבה ומגדל טמא שהטמירו על ארץ העמים לטמא אף האויר ולא כדרך טומאת מת. הלכך אין טומאתה כטומאת מת דרי כל׳ יום: **וב״ה סברי משום גושה גזור.** כדרך מאהיל על הגוש ואם נכנס בשידה תיבה ומגדל טהור הלכך טו״מ כדרך מאהיל על המת והוי כנגד בבית הקברות: לא

מי שנדר. מתוה לחלן: נזירות הרבה. מל׳ יום: והשלים נזירותו. מתוה לחלן: ואח״כ בא לארץ. לחו דוקא ממקרה בעלמא דלא סגי דלא חמי לה: **נזיר** שלשים יום. בגמרא מפרש דמדרבנן קנסוה בעלמא הוא שגזרו [ב] בחלן העמים דגזרו עליהם טומחה ומן התורה ולעל טהור וביה ידי מיזותו: **נזיר** בתחילה. [ג] לחזור ולהתחיל כל מניינו גם בדבי ר״ש קנם ומדרבנן ומכי מפורש בגמרא: **ובסוף** שבע שנים באה ואחר כך נטמאת. [ד] וי״מ בגמרא דלא נגלגו [לחו] בחלו [מדחניק] אחת ועשרים שנה: **אמר** רבי יהודה לא היתה נזירה אלא י״ד שנה. בגמ׳ מפרש לה: לימא

לימא בהא קמיפלגי דב"ש סברי ארץ העמים משום גושא גזרו וב"ה סברי משום אוירא גזרו. תיתי ספריס דגרסי הכי דב"ש סברי מרץ העמים משום גושא גזרו ולא על מורידן ומותר ליכנס בה בזיזה מיפה ומגדל וב"ה סברי מפילו על מורידן גזרו ומפ"ה המחיצו למפוך הכל וקשה לגירסת זו דמאי טעמא דב"ש לגזרו מלגזרו משום גושא גזרו ולא על מורידן ומותר לכתחלה: או דלמא שלא נטמאת. תיתי מטמא מחיר ומפ"ה קומר הכל ולכן נראה דגרסינן מיפכא ב"ש סברי מפני מה אמרו מפני שמשום גושא גזרו והמחיצו מפרץ העמים וב"ה סברי משום גושא גזרו ומ"מ מפני מה אמרו מפני שמשום גושא גזרו ומפ"ה המחיצו למפוך הכל וקשה לגירסת זו דמאי טעמא דב"ש לגזרו משום גושא גזרו ולא על מורידן ומותר לכתחלה: או דלמא שלא נטמאת. תיתי מטמא מחיר ומפ"ה קומר הכל ולכן נראה דגרסינן מיפכא ב"ש סברי מפני מה אמרו מפני שמשום גושא גזרו והמחיצו מפרץ העמים וב"ה סברי

נה א מיי׳ פ״ז מהלכות טומאת מת הלכה ד ה ו:
נו ב מיי׳ שם פרק ג הלכה כ:
נז ג מיי׳ שם פרק ו הלכה יט:
נח ד מיי׳ שם פרק ג הלכה כ:
נט ה מיי׳ פ״ז מהלכות מרזחין הלכה ו:
ס ו מיי׳ שם הל׳ ז:

א) [תוספות ד״ה ואילו מ״ש מולין נא.]. ב) [נעשל יח:]. ג) [יומא נא.]. ד) בראשית רבה פ״ה, ה) [עי׳ תוס׳ מה פ: ד״ה ואין נזיר ותוס׳ ד״ה ואין ומוס׳ ע״ז ג. ד״ה כהנים ותוס׳ מנחות נט. ד״ה אלא]. ו) אהלות פ״ז מ״א. ז) [עי׳ תוס׳ נזכרת יט: ד״ה מלבין ובכתב קנה: ד״ה עד שיתפה וכתוס׳ כה. ד״ה ולא וכתוספות ד: ד״ה עד ובמנחות מז: ד״ה משיתפוס]. ח) מו״ק ז ע״ב.

ב) בלעמי: ב) ט עלם: ג) מ׳ מתחיל למעט מפי לקמיה מ׳ עד שיטהר ד) מיקף בשביעי קפי: ה) מכוס שלמה וקדש: ו) בשמיני: ז) בתחי: ח) בשמיני ובמים שלמים ואפר פרה ט):

(ה) גמ׳ אי מחלל וגו׳ מעלה זה: (ב) שם ותפי׳ הכי דתמנית דריש ור׳ יוחנן אמר לך לשלם: (ג) רש״י ד״ה ומפי לכך וכו׳ אי מחלל למה לי ללמד על: (ד) ד״ה מיטמאו להו וכו׳ דטיהר בשביעי ומיטל בשמיני ומיטל בל״ו והל״ו: (ה) ד״ה אבל וכו׳ נוף אחד מהן:

תוס׳ ד״ה או בקבר. בפ׳ בתרא דהוריות וכו׳. עיין מזוקק לתתם כתמת מטמטין כי יהיה פרט לפני הדיוט וכ״כ תוס׳ כמה דף ע ע״ב:

א) ותחל. כ״ב עי׳ תי״ט ד״ה ותחל וכו׳ [ס]: ב) דהכא גבי נגיעה כתי׳ ומזה. ל״ל[ס]: ג) תיקח קודם נמחק. וכ״כ אהר. ל״מ ויש״ס: ד) תיטח דקל״ל ממחק וכ״כ דפתיב כל״ל ובקצה כזה ממיחת הרב ל״מ. כלומ״ד כהול וה״ק[ו] (ל״ה עי׳ מדכתי מל גיסי הרב המחבר ול״ל מיטהרו טוהר נגב דף ל׳ ע״ב וע״ג). ה) כלן הס״ד ותמ״ל מה״ד ומקשי כל״ל. ו) ג׳ תיטח שלמחר הדיטר שלמחר ממחק. וכ״כ שפני הדיבור ש״ל כל״ל וכן הוא בנדה דף פ׳ ע״ב בתוס׳ ד״ה ואין נזיר מלח וכו׳ ל״מ ויש״ס: ז) תיטח הלמד ממחק. וכ״כ הא[ס]: ח) תיטח וכתב נמחק. וכ״כ וכתב בפרדיש נזיר כל״ל ול״ל שמלמד לאיזה מקדש על מיד שכתב. ל״מ[ס]:

כלים פ״א מ״ה ד״ה מטמא) (גליון): ג) בתוס׳ (ע״פ א״מ) וי״ל וכתי״ר נוסף ואין בו ד׳׳האהלו ארוכה. ד) כאן שייך מה שכתוב ד׳׳על בראש עמוד דאמר מר טומאה בוקעת וגו׳ (הגהות הגר״א רפוס ווינא) וגי״ל דבשראל קי״ל אף במאהיל עפ״י טומאה רצוצה טמא, אבל קבר בן נח בעי דוקא שיגע (ספר ב״ר, וע״ש שם בא״ד א״נ דקסבר): ה) צ״ל ׳׳אהלו דאינו מטמא (הגהות הגר״א רפוס ווינא. ובלקוטי הגר״א ל״ג מ״אמר לך ר׳ יוחנן״ עד כאן דאין ענין זה לנזיר וכמו גולל ודופק ורבוצית דס כרי) וי״ל דאע״ס דק במגע ולא באהל שלא נאמר בקרא וכל אשר יגע במירי באהל איירי אפי׳ באבר שאין עליו בשר כראוי ומהכא שמעינן דאע״ס באהל דק בנגיעה. ובגי׳ זו לא קשה קו׳ תוס׳ וק״ק בר׳ (ספר ב״ר) ו) ״עד דעביד הערב שמש״ ל״ג התוס׳ (ר״ש מדעסור, ספר ב״ר, וע״י תוס׳ רעק״א אות מג), וכן משמע בפירוש הרא״ש (הגרז״ס), וכ״ל בבתי״כ ובכתי״ט: ז) צ״ל רבי היא (הגהות הגר״א רפוס ווינא, וע״י תוספות רעק״א אות מג וספר ב״ר). ג׳ תור״ש ושיטה לח״ה והרא״ש ״רבי היא״ בעד השני של הבעיא במקום ״רבנן היא״ (וגם בתא שמע), ע״פ לעיל יח ע״א: ח) דפ״ו ויכי ספרו ויכו, וכ״ה בראשונים ובכתי״: ט) ״ומן התי׳ מחקו רבינא אמר נהי דמטמטינהו מטומא׳ אהל דכתיב אדם כי יומת בהאל מבגע ומבשא מי מטמטינהו. משמע דלאידך סגיניא דאצטרך לשנויי דלמא איקטיל חד מישראל סבר דאף ממגע ומשא מעטר. ולדידיה איצטי הכא לרבות קבר שלפני הדיבור דאצ״ל דלאו ישראל ניתהו מטמאו במגעו דהכא במגע איידי ולמגע רבינהו קרא ולא לאהל. ור׳ בנאה דהוה מציין מערת המכפלה בפ׳ ח״ה סבר כרבנן דר״ש דס״ק דמ״ר אמרי׳ אין מציינין אלא על קבר שמטמא באהל. ורי״צ״א היה אומר דשפיר קרויין אדם אדם הראשון ואברהם אדם הגדול בענקים[ז]: י) ואם״ה רחמנא רבייה. כיון דהוי אבר שלם: ואם אינו ענין למעט תנהו ענין למשאו. שם אינו ענין לנוגע לנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו לענין משאו לעצם כשעורה מטמא במשא וקתני קשה לת״כ מאי קאמר לו ממת זה אתה מטהל מן המת ומית מ׳ [כשעורה[ט]] ליטמ׳ ז׳ ועצם כשעורה: ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא[י] קרבנותיו ואיבעיא ליה עד שיטהר. למימרי׳ בשביעי קאי. ללמוד שנאמ׳ והזה[כ] וגלח וממחיל[ל] מצומו יום למנות נזירות טהרה ויצא קרבנותיו בשמיני: ומני ר״א היא. למאי נעביד פרק מי שמת (ד׳ יח:) מתמיל ומונה מיד פירוש שמתחיל ומונה מעכשיו כדפי׳ שם: או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא. למימרי וקדם ללמוד יום הטוח כמחת יום קרבנותיו: ת״ש מדקתני מתחיל ומונה מיד. כהני תני[מ] שתין הגוד מפיק קרבן טומאה ומזה בשלישי ובשביעי ומתחיל ומונה מיד לשיטהר בשביעי שהרי מיטהר זקוק להביא קרבן טומאה [ולהמר בריטא שמע מינה לריטא דקתני[נ] ולא קתני מתחיל ומונה מיד כמו בפיפא שמע מינה לריטא עד שיטהר ויביא קרבנותיו קתמר ומני רבנן היא:

סככות ופרשות. מפ׳ בגמ׳ [מאי ניהו]: **בית** הפרס. שהוא שמטמא בו קבר [ועד ק׳ אמה[ו]] אמו שהוא כמכשיר שמא בלבל המתחיל ושמיניל שם עלם כשעורה ולימה טומאה אלא מדרבנן: **וארץ** העמים. לגזרו בה רבנן טומאה כלתמר בפ״ק דשבת (ד׳ טו.). **הגולל** והדופק. פרש״י בפ״ק דלכמוות (לף ד:) גולל זה כיסוי התרון ודופק הוא זופן של בלדין וקבה לר״ת מלתמר בפ׳ בתמה המקבה (תוליו עב.) על פי הבלה לרבות גולל ודופק משמע דגלוין הן גולל ודופק ואלו מכוסין הן ופר״ת דגולל הוא המלבה ודופק אמיש שהמלבה בשעת מהן וממקום אחר מפורש בתוכך[ו]: **ורביעית** דם ואהל ורובע עצמות. [פע״פ שמטמתין מהאל אין הגזיר מגלח ומדין הוא דהוה ליה למתני פחות מתני לוג לא פחות מכאן ואילך ומכוסין הן ופר״ת דגולל הוא המלבה ודופק אמיש שהמלבה בשעת מהן וממקום אחר מפורש בתוכך[ו]: **וכלים** הנוגעים בבית. לכי יתות פחות מתני קב אלא נקט כלים שיעורים המפורשין בפ״ק[ס] דלהלות שהן מטמתין מהאל]: **ויבמי** ספרו ויבי נזרו. פי׳ נזר שמנה מקצת נזירות ונקטוע אין יפי נזרו לכייטו יפי תלוטו שהקלטוהו לטומאה ואין יפי ספרו אחר שהוקלו והלה הכהן והנה נרפא הנגע מן הלרוע ומביא לפוריס ומגלח ונכנס למחנה ישראל ויבא ממוך לאהלו שבעת יפים שאחר בהשלם[פ] ויסיס [למשיני מגלח] ובשמיני מביא קרבנות לרעתו ואומן יפים קרויין יפי ספרו ואין עולין לימי נזירות ואין מבטלין את הקודמים[ק] (וכתב מהיר) ואילטרוך למיתני [ספרו ונמרו] ללאי תנא ספרו ה״מ לאבל יפי נמרו דמהירי קאמר ואי תנא נמרו ה״מ לאבל ספרו דקל עולה ואינך עיון לא ליתני אלא ספרו ולימה לאבל נמרו קאמר ול״ל אלא נפקא מינה במה שיפי ספרו ליט קומר הרי כבר קתר מטעם יפי נמרו: **על** אלו אין הגזיר מגלח. לה קלי לימי ספרו ולימי נמרו שהרי [הוא קרין] בגלח בשביל לרעתו אלא קלי לתתלת שאין מגלח כדין זה וכן [לה קלי לימי נמרו ולימי ספרו לאין טעון הזאה] אלא קלי לתתלת לרביעית דס וגולל ודופק עד ואין אלו הטוגע בהס קרין הזאה [וכן לה קלי לימי נמרו ולימי ספרו לאין טעון הזאה] אלא קלי לתתלת לרביעית דס וגולל ודופק: **ואילו** גבי נגיעה תניא וכ״ה הטוגע בעצם או בחל״ עצם זו עצם כשעורה[ר] בחל״ זו אבר הנחל״ מן החי ואין בו כדי ל׳׳העלות ארוכה או אבר הנחל״ מן המת ואין בו כדי ל׳׳העלות. כולהו קלמי[ש] וכולהו לרבות לימי לענין מגע: **או** בקבר רשב״ם אמר זה קבר ש׳׳פני הדיבור. שקולם מתן תורה ול״ע לרבנן לר״ם לתמרי (ימנות ד׳ פה.). אף קברי עובדי כוכבי׳ מטמתין בתהל לתתיגיע[ב] קברי הטובדי כוכבים אין מטמתין בתהל לתגיע[ב] קברי הטובדי כוכבים אין מטמתין בתהל לתגיע[ב] בנגיעה ול״ל שהיה קולם הלימור קולם מתן תורה הים הכי דמי לעולם דאית ביה ואם אינו ענין למגעו[ד] תנהו ענין למשאו[ה]: ומזה בשלישי ובשביעי וסותר וכו׳: אבעיא להו הא דקתני עד שיטהר בשביעי קאי עד דעביד הערב שמש[ו] ומני[ז] ר״א היא[ח] או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא תא שמע מדקתני סיפא מתחיל ומונה מיד הא ריישא מאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא תא שמע מדקתני רישא [ו]מתחיל ומונה מיד הא סיפא מאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא תא שמע לא חיילא: **מתני׳** [ט]אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים והגולל והדופק ורביעית דם ואהל[א] ורובע עצמות וכלים הנוגעים במת ובימי[ם] ספרו ובימי גמרו על אלו אין הגזיר מגלח [ו]ומזה בשלישי ובשביעי ואינו

או בקבר אמר ר״ל זה הקבר שלפני הדיבור. שקודם מתן תורה דאמר פ׳ הבא על יבמתו אמר רשב״י קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים דכתיב ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם קרויים אדם כו׳[ס] ופריך והא כתיב כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תחטאנו ומשני דלמא איקטיל חד מינייהו[ס] דרבינא אמר נהי דמטמטינהו מטומא׳ אהל דכתיב אדם כי יומת בהאל מבגע ומבשא מי מטמטינהו. משמע דלאידך סגיניא דאצטרך לשנויי דלמא איקטיל חד מישראל סבר דאף ממגע ומשא מעטר. ולדידיה איצטי הכא לרבות קבר שלפני הדיבור דאצ״ל דלאו ישראל ניתהו מטמאו במגעו דהכא במגע איידי ולמגע רבינהו קרא ולא לאהל. ור׳ בנאה דהוה מציין מערת המכפלה בפ׳ ח״ה סבר כרבנן דר״ש דס״ק דמ״ר אמרי׳ אין מציינין אלא על קבר שמטמא באהל. ורי״צ״א היה אומר דשפיר קרויין אדם אדם הראשון ואברהם אדם הגדול בענקים[ז]: ואם״ה רחמנא רבייה. כיון דהוי אבר שלם: ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו. שם אינו ענין לנוגע לנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו לענין משאו לעצם כשעורה מטמא במשא וקתני קשה לת״כ מאי קאמר לו ממת זה אתה מטהל מן המת ומית מ׳ [כשעורה[ט]] ליטמ׳ ז׳ ועצם כשעורה: ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא[י] קרבנותיו ואיבעיא ליה עד שיטהר. למימרי׳ בשביעי קאי. ללמוד שנאמ׳ והזה[כ] וגלח וממחיל[ל] מצומו יום למנות נזירות טהרה ויצא קרבנותיו בשמיני: ומני ר״א היא. למאי נעביד פרק מי שמת (ד׳ יח:) מתמיל ומונה מיד פירוש שמתחיל ומונה מעכשיו כדפי׳ שם: או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא. למימרי וקדם ללמוד יום הטוח כמחת יום קרבנותיו: ת״ש מדקתני מתחיל ומונה מיד. כהני תני[מ] שתין הגוד מפיק קרבן טומאה ומזה בשלישי ובשביעי ומתחיל ומונה מיד לשיטהר בשביעי שהרי מיטהר זקוק להביא קרבן טומאה [ולהמר בריטא שמע מינה לריטא דקתני[נ] ולא קתני מתחיל ומונה מיד כמו בפיפא שמע מינה לריטא עד שיטהר ויביא קרבנותיו קתמר ומני רבנן היא:

סככות ופרשות. מפ׳ בגמ׳ [מאי ניהו]: **בית** הפרס. שהוא שמטמא בו קבר [ועד ק׳ אמה[ו]] אמו שהוא כמכשיר שמא בלבל המתחיל ושמיניל שם עלם כשעורה ולימה טומאה אלא מדרבנן: **וארץ** העמים. לגזרו בה רבנן טומאה כלתמר בפ״ק דשבת (ד׳ טו.). **הגולל** והדופק. פרש״י בפ״ק דלכמוות (לף ד:) גולל זה כיסוי התרון ודופק הוא זופן של בלדין וקבה לר״ת מלתמר בפ׳ בתמה המקבה (תוליו עב.) על פי הבלה לרבות גולל ודופק משמע דגלוין הן גולל ודופק ואלו מכוסין הן ופר״ת דגולל הוא המלבה ודופק אמיש שהמלבה בשעת מהן וממקום אחר מפורש בתוכך[ו]: **ורביעית** דם ואהל ורובע עצמות. [פע״פ שמטמתין מהאל אין הגזיר מגלח ומדין הוא דהוה ליה למתני פחות מתני לוג לא פחות מכאן ואילך ומכוסין הן ופר״ת דגולל הוא המלבה ודופק אמיש שהמלבה בשעת מהן וממקום אחר מפורש בתוכך[ו]: **וכלים** הנוגעים בבית. לכי יתות פחות מתני קב אלא נקט כלים שיעורים המפורשין בפ״ק[ס] דלהלות שהן מטמתין מהאל]: **ויבמי** ספרו ויבי נזרו. פי׳ נזר שמנה מקצת נזירות ונקטוע אין יפי נזרו לכייטו יפי תלוטו שהקלטוהו לטומאה ואין יפי ספרו אחר שהוקלו והלה הכהן והנה נרפא הנגע מן הלרוע ומביא לפוריס ומגלח ונכנס למחנה ישראל ויבא ממוך לאהלו שבעת יפים שאחר בהשלם[פ] ויסיס [למשיני מגלח] ובשמיני מביא קרבנות לרעתו ואומן יפים קרויין יפי ספרו ואין עולין לימי נזירות ואין מבטלין את הקודמים[ק] (וכתב מהיר) ואילטרוך למיתני [ספרו ונמרו] ללאי תנא ספרו ה״מ לאבל יפי נמרו דמהירי קאמר ואי תנא נמרו ה״מ לאבל ספרו דקל עולה ואינך עיון לא ליתני אלא ספרו ולימה לאבל נמרו קאמר ול״ל אלא נפקא מינה במה שיפי ספרו ליט קומר הרי כבר קתר מטעם יפי נמרו: **על** אלו אין הגזיר מגלח. לה קלי לימי ספרו ולימי נמרו שהרי [הוא קרין] בגלח בשביל לרעתו אלא קלי לתתלת שאין מגלח כדין זה וכן [לה קלי לימי נמרו ולימי ספרו לאין טעון הזאה] אלא קלי לתתלת לרביעית דס וגולל ודופק עד ואין אלו הטוגע בהס קרין הזאה [וכן לה קלי לימי נמרו ולימי ספרו לאין טעון הזאה] אלא קלי לתתלת לרביעית דס וגולל ודופק: **ואינו**

א) וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בְּדָם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְעַל כָּל הַכֵּלִים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וְעַל הַנֹּגֵעַ בָּעֶצֶם אוֹ בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר:
[במדבר יט, יח]

ס) ״אמר רב יהודה״ ל״ג (הגר״א בלקוטים), וכן ליתא בתוס׳ ובילש״ ורמז תשסג ובכתי״ט: ע) [ע״ל ועל] רעי׳ תוי״ט

ואינו סותר את הקודמים וגם אין עולין לו למנין נזירותו ומתחיל ומונה מיד. ממקום שפסק למנות כשנטמא לת ימחיל למנות[ד] שימי טומאה אין עולין לו לימי נזירותו וגם קרבן שנזיר טמא מביא משלו ועולת העוף ומפה זה אינו מביא וקנה לרש"י[ה] כשנגלח שטעה נזירותו מת"ל ואין עיקר נזירות ו) אלא בת"ל מהכ כאן שטעה (ב) ואמר כך יכול אינו צריך לכפור את הקודמים: ג) ופברו של מצורע. להיינו אחר מלטוע הוא[ז] להלי קלא וכנס בגדיו וגו' (ויקרא יד) כפוף ימי מלטוע כתיב להיינו כשנתרפא מצרעתו כלכתיב בריפא לעצמיה ולא כהכן ולא מחך לטהרה ולא בהמה ורפה ולא כהכן והנה נרפא וגו' ואז הוא מגלח כלכתיב וגילח את כל שערו וממתילין ימי ספירה ולאחר ימי ספירה מגלח פעם שנית כלכתיב שהוה קרא גופיה ויגלח ממחר לטהלו שבעת ימים וכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו' וימי ספירה של מלוע לאחן ימים שכתוב בהן וכנס המטהר וגלח את כל שערו וכתן בגדים ואחר יבא אל המחנה ויושב מחוץ לאהלו שבעת ימים ויום שביעי גומרו

א ואינו סותר את הקודמים ומתחיל ומונה מיד וקרבן אין לו **ב**באמת אמרו ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע הרי אלו עולין לו: **גמ'** ואלו הן הסככות **ג**אילן המיסך על הארץ ופרעות (ו) **ד**היוצאות מן הגדר: וארץ העמים: איבעיא להו **ה** ארץ העמים **ו** משום אוירא גזרו **ו** עליה או דילמא **ז** משום גושא גזרו עליה ת"ש ומזה בשלישי ובשביעי ואי אמרת משום אוירא הואה למה לי אלא לאו משום גושא לא לעולם אימא לך משום אוירא וכי קתני אשארא הכי נמי מסתברא מדקתני וכלים העוגעים במת **ח**הני כלים **ט** בני הואה אינן אלא שמע מינה אשארא לימא

איל המיסך על הארץ. בפ' כס הכלים (פ"ח מ"ט) אמר דמלתורי"י נלה להלל מעלית שהעופים רמוקים זה מזה ואין בהם פותח טפח אף כי יש בולאי כזית מן המת מחת מחת מהן ומן התורה טיהור[ט] כי הלך מחת כולן וירבן הוא לגזרו טומאה כהולך תחתיו: **ופרעות** אבנים היוצאות מן הגדר. הסמוך לפת הקברות ויש שם גפל מחת מחת מן המצים וגזרו מכמיס טומאה למהלך מחת מחת מן המצים אף כי אפף טומאה ברה"ל אפקו טיהור ומפ"ק נלה (נ"ז שם) משמע דמהלך על פני כולה טמא בולאי:

ארץ העמים על **אוירא** גזרו. כגון מהלך בשדה מיפה ומגדל גדולות יותר ממ' אמה שאין מקבלין טומאה או על גבר ארץ העמים או שנכנס בקרון או בספינה שהממירו בה יותר מבאהל אמת כדי שלא יפת מאהל למ"ל: **או דילמא משום גושא.** דוקא באהל על גושא גזרו כמי שאהיל על אמת מפני מתי מטל[ז] או מפני רוב מיערלל שהרגו מת"ל אבל הנכנס בשדה מיפה ומגדל או בקרון או בספינה לא ואה למשמע בפ"ק דשבת (ד' טו:) דגזרו על גושא ועל אוירא אמת ס"ם אין לגזוג בגושא בין מאהיל על גושא אלא אוס אפקו על גושא לגזרו [אבל] בבא בשדה מיפה ומגדל שיש אפקו לא מירבי אהלים"ם למען ב"ק[ח] להאלות ואלו מעמידין במגג ומצאו ולא באהל ארץ העמים ומים אפקו כי: ואפקו משמע דאפשיטא לן למעמא באהל כי מאהיל מיאה על גושא אלא אפקו שדה מיפה ומגדל ומיכן להאה מיירי בגושא אבל אוירא אין בו ממש ארץ העמים לפ"ו וכ"ת אומר להיכן נשיית קולס גזרה אחרונה לשבת לאמר האה (בפ"ק דשבת שם) למעיקתא לא גזרו על אוירא ולא כלים ועי"ל לאילו מעמא על אוכלן שם לאלאו לאילו באהל אלא מעמא על אוכלן בלבד ואי אמרת משום אוירא הואה ל"ל.

ת"ש ומזה בג' ובז' ואי אמרת משום אוירא הואה ל"ל. לאילו אלא מאי

סברא שיעלרכו בכה"ג הזאת ג' וז' הואיל ומעמא אף כי בספק ביו ובין הגוף לאילו כלל מעניו טומאה אהל האה להצריך הזאה ג' וז': ומעמי **כי קתני אשארא הכי מסתברא מדקתני וכלים העוגעים במת הני כלים בני הואה ניהו.** והלל אילו טמא לגלל בכלי שבף אילו ס"מ לאמרת[י] למעמיה ליה לאלאיל בכלי שבף אילו ס"מ לאמרת ז' ולא ס"מ לאמרת ואלא ס"מ לאמרת ואלא ס"מ לאמרת ז' ול

בח"ל עלו לו, וב"ה אמרי דנזיר בתחלה ולא עלו לו כלל הימים של חוץ לארץ והוא ג"כ משום קנסא.

ויש לדקדק למה לי טעמא דקנסא הא בלא"ה טומאת ארץ העמים הוא מן הטומאות שאין הנזיר מגלח עליהן, וגם אין עולין לו בימי הנזירות כדתנן לקמן (דף נ"ד). וא"כ לב"ה למה לי משום קנסא, ולב"ש אמאי עלו לו אטו משום דתחלת נזירותו היתה בארץ העמים עדיף מאילו נכנס לתוכו באמצע הנזירות, ומה אילו נזר בבית הפרס דהוי נמי טומאה דרבנן מי אמרי נמי ב"ש דעלו לו ואינו מונה לכשיטהר אלא ל' יום. וצ"ל דשאני היכא דנטמא בארץ העמים באמצע נזירותו ודאי חשיב כמטמא עצמו בטומאה דרבנן ולא עלו לו הימים, אבל הכא במתני' דמיירי במי שיושב בח"ל מ"מ איכא קצת מצוה לקבל עליו נזירות וכדתניא בתוספתא (פ"א ה"ו) דנזירות נוהג בח"ל, והיינו משום דלא החמירו כ"כ בטומאת ארץ העמים לבטל מצות נזירות מהם, ומש"ה ס"ל לב"ש דלא קנסו אותו בביאתו לארץ אלא ל' יום, והקנס הוא משום דהיה לו לבוא לארץ קודם השלמת נזירותו, וב"ה סברי דקנסינן ליה להיות נזיר בתחלה, ועי' בשטמ"ק:

אבל מלשון הרמב"ם ז"ל בפיה"מ נראה דס"ל דאין נזירות נוהג בח"ל כלל, והא דתניא בתוספתא דנזירות נוהג בח"ל היינו אם קיבל עליו נזירות בח"ל מחויב הוא לעלות לארץ לנהוג נזירות, ופליגי ב"ש וב"ה, ב"ש ס"ל דאינו מחויב אלא לעלות לארץ ולמנות נזירות ל', וב"ה ס"ל דמחויב למנות כבתחלה, וכ"ז מצד הקנס בעלמא. וכבר הקשה על דבריו הכ"מ בפ"ב מהלכות נזירות (ה"כ - כ"ב) הא לא גרע מנזיר והוא בביה"ק דהוי נזיר, וכ"ש הכא דאין זה אלא טומאה דרבנן. ועוד דמהא דתנן במתניתין והשלים נזירותו, ומשמע דוקא אם השלים נזירותו אבל אם לא השלים לכ"ע מחויב להשלים בארץ אלמא דלכ"ע קבלה גמורה היא. ובחיבורו (שם) כתב דהקנס הוא דמחויב לעלות לארץ ולנהוג נזירות וזה הוא הקנס שמחייבין אותו לעלות לארץ. וגם בזה תמה הכ"מ ז"ל מנ"ל האי חיובא, ובמתניתין תנן ואח"כ בא לארץ משמע דמדעתו בא לארץ. וי"ל דאם אינו מחויב לעלות א"כ אמאי קנסוהו למנות נזירות בארץ כיון דאם רצה אינו עולה לארץ, אלא ודאי מחויב הוא לעלות לארץ ולמנות נזירות שם.

וכתב עוד שם לפיכך מי שנזר בזה"ז בח"ל חייב לעלות לארץ ולמנות נזירות לעולם או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו. וכבר הקשה הראב"ד ז"ל ע"ז למה כופין אותו בזה"ז לעלות לארץ הא בארץ ג"כ כולנו טמאי מתים ואין שם טהרה, וקושיא גדולה היא. וסיים עוד ואסור להזיר בכל מקום. וכתב הכ"מ ז"ל ואיני יודע למה אסור להזיר אע"פ שאנו טמאי מתים אם לא יגע במת אחר כך. ודברי הראב"ד ז"ל נכונים דודאי איכא איסורא להזיר בטומאה וכדאמרינן לעיל (י"ז ע"א) אילימא דאמרי ליה לא תנזור, ונהי דזה חשיב אין בו מעשה כיון דא"א לו לפרוש מ"מ איסורא איכא. ועוד דמביא עצמו לידי בל תאחר כיון דלא יוכל להביא קרבנותיו, ולזה י"ל דבזמן שאין בית ליכא בל תאחר. מ"מ דברי הרמב"ם ז"ל קשיין מאוד דהא גם אם יעלה לארץ לא יעלה לו הנזירות כיון דטמא מת הוא וכשיבנה המקדש יצטרך למנות מחדש וא"כ למה יכפוהו לעלות. ועוד דהא מטומאת ארץ העמים ג"כ לא יטהר בבואו לארץ דהא הזאה ג' וז' בעי, ואנו אין לנו אפר פרה ומה יועיל ביאתו לארץ.

גם מש"כ שם דנזירות נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית, לא ידענא איזה חילוק יש בין נזירות ח"ל שכתב דאין נזירות נוהג בח"ל וע"כ היינו דאין עולין לו מפני טומאת ארץ העמים, שלא בפני הבית נמי אפילו בא"י לא יעלו לו מפני דהוו טמאי מתים. וע"כ צ"ל דמיירי במי שלא נטמא למת מעולם, אע"פ שהוא דבר שאינו מצוי. ע"כ לא נתבררו לי עדיין דברי הרמב"ם ז"ל. ועוד צ"ע דחיובו לעלות לארץ למה לי משום קנסא הא בלא"ה מחויב הוא לעלות משום דבכל עת שהוא מיטמא בארץ העמים עביד איסורא דנהי דאינו מגלח על טומאה זו מ"מ איסורא איכא בכל טומאות אע"פ שאין הנזיר מגלח עליהן, ודו"ק:

גמרא לימא בהא קמיפלגי ב"ש סברי משום גושא כו'. עי' תוס' ז"ל שם דגרסי איפכא עיי"ש. ולפירושם קשה הא תחלה גזרו על גושא לחוד, ובשביל דחזרו וגזרו על אוירא יהיה מזה קולא. וגם אטו סוריא דלא גזרו על אוירא יהיה חמור מארץ העמים. ולפי פירש"י ז"ל דמונבז המלך היה מזרע חשמונאים כמו שפירש בפ"ק דב"ב (י"א ע"א) אם כן קשה מה הביאו ראיה ממעשה דהילני המלכה הא היא היתה קודם פ' שנה לפני החורבן ואז גזרו על אויר ארץ העמים

אינו צריך להשלים ואמאי כתב הראב"ד דרק סותר איננו אבל חייב לנהוג נזירות וצע"ג.

הלכה כ' נזירות נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית.

והא דאין אנחנו מזכירים נזירות בכל נדרי היינו משום דהוא בכלל כל הנדרים ועיין בש"ך י"ד סימן רי"א ס"ק ג' בשם מהר"ם גלנטי.

הלכה כ"א ומי שנזר בחוץ לארץ קונסין אותו ומחייבין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נזיר בארץ ישראל כמנין הימים שנזר לפיכך מי שנדר בזמן הזה בחוץ לארץ כופין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נוהג שם נזירות עד שימות או עד שיבנה בית המקדש ויביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו.

ובהשגות א"א למה כופין אותו לעלות ולמנוח וכי יש שם טהרה והלא כולנו טמאין טומאת מת ע"כ ואם תאמר הא מכל מקום עדיין איכא לכפותו לעלות דהא כתב רבינו לקמן פרק עשירי הלכה י"ב דאם היה טמא ומצורע בודאי לאחר שיטהר מצרעתו מגלח תגלחת צרעת הראשונה ומזה בשלישי ומגלח ראשו וזקנו בשביעי והיא תגלחת שנייה וכו' ומביא קרבנותיו בשמיני ואוכל בקדשים וסופר שבעה ומגלח תגלחת טומאה ואחר סופר ימי נזירות שלמה ומביא קרבן וכו' ובהלכה י"ג למה סופר שבעה שאין שבעת ימי הטומאה עולין בשבעת ימי ספירה שבין תגלחת ותגלחת של מצורע ע"כ ובודאי דהוא הדין בנטמא מקודם בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה דאין שבעת ימי הטומאה של נזירות הטומאה עולין לו כל זמן שלא עלה מטומאתו הקודמת שאין הנזיר מגלח עליה ואם כן שפיר איכא לכפותו לעלות לארץ ישראל דגהי דגם שם יהיה טמא מת מכל מקום הא יהיה יכול למנות נזירות הטומאה דלזה אינו מעכב מה שהוא טמא מת אבל כשהוא שוהה בארץ העמים גם שבעת ימי הטומאה אין עולין לו דהא טומאת ארץ העמים היא מן הטומאות שאין הנזיר מגלח עליה ויש לומר דכונת הראב"ד היא דכיון דכולנו טמאי מתים אם כן גם בשעה שנזר היה טמא והוה ליה טמא שנזר ואנן מפקינן מקרא דכי טמא ראש שנזרו דטמא שנזר אינו בתורת נזיר טמא וממילא דאין עליו דין ספירת שבעת ימי הטומאה וכל שעלה מטומאתו חיילא עליו נזירות טהרה ולזה שפיר השיג דלמה כופין והא גם שם אין טהרה.

ובקרן אורה הקשה על רבינו שכתב דמי שנזר בחוצה לארץ קונסין אותו לעלות לארץ דתיפוק ליה דמצד הדין חייב הוא לעלות דהא כל יום ויום שהוא שוהה בחוץ לארץ הרי הוא מתטמא בטומאת ארץ העמים – ויתכן על פי מה שכתבו תוס' מגילה דף יוד בהך דשמעתי שמקריבין בבית חוניו ואם תאמר והאיך מקריבין שם בטומאה דחא חכמים גזרו טומאה אארץ העמים ותירצו דלגבי הא לא גזרו חכמים טומאה כיון שמן התורה יכול להקריב ע"פ והכי נמי גבי נזיר אמרינן הכי דלגבי הא לא גזרו חכמים טומאה כיון שמן התורה יכול ליזור אלא דמכל מקום הא טומאה איכא משום הכי קונסין אותו לעלות לארץ ישראל.

ועיין עוד בזה ספרי זוטא מובא בילקוט פרשת נזירות מי שנזר בארץ טמאה ובא לו לארץ טהורה יכול יגלח וישלח פרע שני ת"ל קדוש יהיה גדל פרע והבן.

ודבר פלא ראיתי בפירוש רבינו גרשם לתמורה דף י"ד דאהך דאמרינן שם דאבשלום הלך להביא כבשים מחברון כתב רבינו גרשם דאי לא תימא הכי נזירות דחוצה לארץ היא דנדר בשבתו בגשור בארם ואין עולה לו מן המנין דהכי תנן במסכת נזיר מי שנזר נזירות מרובה עד כאן לשונו ותמוה דהא טעמא דכתניתין דמי שנזר נזירות מרובה לא הויא אלא משום טומאה דארץ העמים והך טומאה היא גזירה משמונה עשרה דבר כדאמרינן בפ"ק דשבת ואם כן בשעתו של אבשלום אין מקום לכל זה ולהדיא אמרינן בתוספתא דפרה הביאוה הר"מ והר"ש בפ"ג דפרה משנה ג' דכולי עלמא מודו דלא גזרו טומאה אארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה ובאמת גם רבינו לא הזכיר בהלכה זו הטעם דטומאת ארץ העמים ועיין בפירוש המשניות וצע"ג.

שבתוכן קבוצה, ולא דמי לעלית המפנקת ושוף כפורת, למנס דבריכם מוכרעין מכח דספיכה בשבה ע"פ המיס דתנן התם, שמוי אין כני דלא מציתין ולא מוננין, ובכה ע"כ לענין לחון על כליס שבתוכה קיימין דעל מה שחוצה לה אף קשורה חיכה חוננת כדין כוורת מוטה על גדה פ"ת, וע"כ לענין להציל על כליס שבתוכה מתניתי, ואין לדחות דספיכה מתניא לענין להביא עומאה וכה דתנן לא מציתין ולא מוננין אלא משהרי, דכיון דספיכה מלא על מה שבתוכה בקשורה, ובשבה לא נתפרש, אם ניחא דגם בשבה מלא על מה שבתוכה כי רלוי לפרש ואין רלוי למחני סתמא שבה לא מציתה ולא חוננת, ועוד דתנן ברישא בשבה כי מציתין ומוננין וכיוצא על תוכן ומיהו ברע"ם פי אם דר"ל עם דפנות תכליס, וכה דאמרו עשמא דבקרון ובספיכה טמא שמא יוליא רשמו, ר"ל בספיכה קשורה דאי שבה לכו"ע ר"ם תכל.

והנה אמרו שבת ק"ל ע' דקשורה דספיכה כיינו בשלשלת ברזל ור"ל בדבר המעמידה, ושמעינן דכל שהיה מעוכבת מהולכת כמים מע"ג דנחו כמים כרגע ונחתה בספיכה ג"כ מ"מ לא נעשה תכל כיון שהיה עומדת ברוח מצוי, וכדין ירקות וגליד וכיו"ב בשנויות דלא מציתי תכל כ"כ ספיכה בשבה, תף בנחתה כרגע ותף בקשרה בחבל היכול לעכב נגד כח רפה, מ"מ כיון שהיו יכול לעמוד בפני כח המלוי כיס לא חשיבא בספיכה תכל, וכן בעלית המפנקת דוקא תכן מוח עליה וקביע תהלה, אבל שדה המוללת ע"י שוריס או ע"י אדם בשבה שנח חשיב תכל גמור, כיון שחוועתה ליגבה עבע קיימת, הלא נעשה ע"י חפץ בן אדם או בעל חי.

מן האמור נלמד דהמרכבות של לוטו וככבת הטוללת על תוכן מדין היא הקברות היכם חוננות על הארן, וכהן מוזכר עליהן, וכ"כ כליס שעל הגג שהן טמאין.

ואמנם כן עלמן יש לדון עליהם שם מקבלים טומאה, והנס כלי עץ הבאים במדה, ויש לדון עליהם משום שהן מיוחדין למדרס, ומשום שהן עשויין לעלול, וזמן שהן עשויין לעלול אף בלין במדה טמאין כדתנן כליס פט"ו מ"ח וכמ"ש תור שבת פ"ד ס' ד"ה ולחניי.

ואמנם נראה דדיוק כספיכה דלע"ג דהיא הולכת כיון דעיקר כיולה היא שבת פ"ג ב' ד"ה לאפוקי, לע"ג דהאדם מוליכה במשוטות, ואפשר דהכא דהאדם מניע את המכונה להולכת האדים שמניעים את האופן חשיב עפי כח אדם, [וזה נחוטו, אבל מכונת הרכבת הנערכת ע"י הסקה אין כאן אדם], ואמנס מדאמרו עלעול ע"י שוריס שמי עלעול משמע דאפי גרמא שהאדם עושה לא חשיב עלעול, ובחו הקשו למה אמר ולחנניה בלא גם רבנן מודיס דעלעול ע"י שוריס שמי עלעול, ואפשר דנקט חנניה משום דלחנניה ע"כ ל"ל דעלעול המיס ל"ש עלעול לע"ג דהאדם מוליכה לאפוקי ולדעתו, [דלרבנן י"ל דלעולם חשיבא מעלעלת רק היא עבורה מקרא דדרך חני בלא יס] ויש מקום לומר דגם עלעול ע"י שוריס ל"ש עלעול ולא אמר שאינו כן, אבל נאמת גם רבנן מודו דעלעול המיס ל"ש עלעול, ועלעול שוריס שמי עלעול אלא כזכיר חנניה דכזכיר הדבר בבדיה, ומ"מ נראה דדוקא שוריס שזה עיקר תשמיש האדם וידע שור קומבו ובנרתו למשמני אדם וחשיב דומיא דשק, אבל שאר גוריס בעלעול הוי כספיכה.

ולענין טומאת מדרס, למ"ש תור שבת מ"ד ב' ד"ה מוכני, כל שמיוחד לבני אדם עמא מדרס, וכתבו תור פ"ג ב' דהא דאמרו דספיכה עבורה משום דהיכה מעלעלת ע"כ במיוחד לסחורה, ואמנס בתר מנחות ל"ת ע' כתבו דישיבה לעורך העבורה אין זה תשמיש מדרס כמו עלי בסולם, ומשמע אף שעשה ספסל בשבה לעורך ישיבה כיון דלא היה נכנס כאן בשביל ישיבה הלא בשביל העבורה לא חשיב ספסל זה כמיוחד למדרס, ונראה דתור חדשו זה אחר כן והסכימו על זה ולכן יש לנקוט כן להלכה, ואמנס אם יש שם ספסלים תלושים נראה דטמאים מדרס, ומנלה שעשה לעיול, ישיבה בכלל עיול, וכיינו דאמרו פ"ד ע' עשוי בקתדרא עומאה מדרס, אבל קרון דישבה לנסיבה ממקום למקום הוי בספיכה וכדמוכח מיל

ס"כ ע' דשומד בקרון בארן בעמים עמא מטום גזירה שמא יוליא רשמו, אלמא שאין הקרון עמא מטום מדרס, שאם עמא מטום מדרס עמא מטום מת, ומיהו במחנת כליס פכ"ד לא תנן קרון בבא במדה, ואפשר מטום דאשכח ג' קרונות מלבד בא במדה לא תני לי, וכמ"ש כר"ם שם לענין עגלה של קטן, מיהו יש לעיי אם הקרון מיטלטל ע"י שוריס עמא אף בא במדה, וכדאמר שבת שם, ואפשר לפרש בקרון של חבוים דעבור מכוסה ואף שיש שם נקבים כרמון כדאמר שבת שם מ"מ כיון דליכא שפה על שפה אתהי רבנו קדמה לה בטומאה כדתנן פ"י דאהלות וכשנכנם בקרון מארן לחו"ל כרי גופו קדש לטומאה.

ט) ואם הם מטופים מחכת יש לחוש שבליפוי עיקר ויש לבן דין כלי מחכות דאף בבאין במדה עמאין, וכמ"ש חזו"א כליס סי' י"ד, דאשכ לכבריא לימתי בליפוי עיקר, ות"כ לימס מליליס דהן עלמן עמאין, ואף אם"ל דזורק כליס ע"פ המת בחויר אין מציתין גם על עלמן וכמ"ש לעיל סק"ו מ"מ נגררין והולכין ודלי מציתין על עלמן דרך הילוכן וכדאמרו ברכות י"ט ב' במדליגין היינו ע"י תרוחות, דדוקא משום שיש בארן פ"ע טבור, וכן בחגיגה כ"ש ב' לא משכח תקנה להביא היין בטהרה דרך הרלועה, וכן בנכנס בשחו"מ לארן בעמים אמרו דכו"ע משום גופא ורבי מעמא משום ע"ז ל"ש להלן, ואם דרך הילוך לא מקרי מאהיל כי אהל זרוק ל"ש אהל מאי הוי אדרבה כשם שע"ז ל"ש ה"נ הכי אין בהדם מאהיל.

וכן אם אינו מלופה מחכת אלא מסמרים של ברזל מעמידים אותם יש להסתפק בדינם ככלי מחכת וכמ"ש חזו"א שם סי' י"ז ס"ק ט"ו.

ובאורות יש בו משום ע"ז ל"ש אהל, וזימנין דמקבל עומאה וכמו שנסתפקנו לעיל, וכ"ש אם הוא כולו מחכת, ואסור לכבן ליסע בו בשבה שעובר על בי"ק, אלא דלדעת ר"ם פ"ד דעבורה שבשלו לעיל, בפורה אין בו משום מאהיל אבל בדבר ל"ש וכמ"ש עבורה סי' ד'.

י) וכל מ"ש הוא לדעת ברי"ם וברע"ם ומבר"ם דכל בפרק הלבתה הוא, והוא דלא כחכמים דלומרים דבאהב במדב שעשה אהל לעבר חוכה לו, אבל לדעת ברי"ם בחמת כלי עץ בבאה במדה מלמ חוכה לה כדין אהלים, ות"כ שדה בבאה במדה חוננת על גוגא אף בלין לה בקרה, ויש מקום לומר דבים לה בקרה ופתחה מן הצד תניל אף באהל זרוק וכללה ל"פ אבל אי אפשר לומר כן דהא אמרו עירובין ל"ח דאי אהל זרוק לע"א אי אפשר לי לבנום בזיב"ק ליטול עירובו ואי בפתחו מן הצד עבור לא ברוחנו כלום בבא דע"ז לע"א, אלא ודאי גם בלמ חוכה הוא מדיני אהל וכמ"ש לעיל, וכ"מ מגיגה כ"ב ב' דאכתי לא ידע למין מוקף ל"פ לקדש ויחא לי בבא דע"ז לע"א, וממקומו הוא מוכרע דאם אינא אהל בל פלוגתאן הוא בפתחו מלמעלה, דרך החנה למתני ופתחו מלמעלה שזה עיקר הבלבה, וכן בגיטין ח' ובהוזה לגבם בשבה כי חשמ דאמר"ל ל"א ליבנם בשבה לרבי, וכן כר"ם אם בפ"ח ובלא אתם מגדל פתחו מן הצד וכיה אפשר לפרש בשאן קרה ופתחו מלמעלה, אלא אתמו בפירושו דבבל חופן הוי אהל זרוק.

ואמנם כל דספיכה שבה יש לפרש בלא תקרה ות"מ קשורה מלא כיון דנאהב במדה מלא על מה שחוצה לה.

ולמדנו דגם לדעת כר"ם דין חוטו וככבת כדין אהל זרוק וכמ"ש לעיל.

יא) ר"מ פ"ב מכ' נזירות כב"ח ומי שמר בחו"ל קונסין חותו [כיפה ע"ב כיפה כר, נראה דר"ל אפי אם הוא בעלי [כיפה ע"ב תחתיו אלא יכי קבר תחת הכותל דבזה כל עליות עומאות וכדאתן רפ"ז דאהלות] ואין כאן עומאה אלא גזרו על חוירא, ות"ם קנסו חותו לעלות לא"י מפני שקשה ליזכר מאהלה על הגוש, וקנסו חותו שאין יתי חו"ל עולין לו, ואם נעמא קדם שמר גוש ארן בעמים, א"ל כאן לקנס, שהרי כאב רבנו לק' פ"ז ה"ז שאין היסים שולין לו, ואף אם נעמא בשוגג ובאונס כדין כן, אלא נהנם בגשר ועיא כיפין לארן בעמים ונהנם בעבורה, או אפי נהנם בקרון כיון דלא גזרו על האהלה רק עומאה ארע ומ"ש דעבד במקום שבל הגג וכזה

מן הדין עולין לו. ומ״מ משום קנס לא עלו לו וגם זה דצריך לעלות קנסא הוא, והיינו כדמסקינן נזיר כ׳ א׳ דכו״ע משום גושא ומשום קנסא, ומיהו הא דצריך לעלות אינו קנסא אלא גזירת חכמים שמא יכשל, וצ״ע לשון קנסא שכתב הר״מ.

והנה הילני המלכה ודאי נזהרה מגושא אם לא במקום הכרח שהרי כל מעשיה ע״פ חכמים כדאמרו סוכה ב׳ ב׳, ומן הדין עלו לה אלא משום קנסא, ואף שהיתה אנוסה בישיבתה בחו״ל לא פלוג חכמים בהאי קנסא, ועוד דלא היה לה לקבל נזירות.

שם בהש׳ למה כופין אותו לעלות כו׳, לכאורה תימא הלא הוא מוזהר על טומאת ארץ העמים, וכמש״כ הכ״מ, אבל הראב״ד לשיעתו לק׳ פ״ה הט״ו דבזמן הזה גם כהנים אינם מוזהרים על הטומאה.

הערות במס׳ נזיר *

סימן קמה

אהלות פ״ח מ״ב ר״ש ואתיא כר״י אבל לרבנן מגלח דמדאורייתא שמי׳ אהל, זהו לכל התירוצים, ומשנתנו דקתני עדר של בהמה מביאין וחוצצין דלא כר״י, דאם אינו אהל מה״ת לא היה חוצץ, והר״מ בפי״ט מטו״מ פסק להאי תוספ׳ דאין הנזיר מגלח עלי׳ אע״ג דפסק דחוצץ כמש״כ שם בטומאה תחת הגמל, ובפי״ג ה״ג בעדר של בהמה, והוסיף עוד דבכל אהל של כלים אין הנזיר מגלח עליו, ונראה דעתו דאע״ג שהוא אהל דאורייתא אין הנזיר מגלח עליו, וכמש״כ בפי״ט שם והן דברי קבלה ומהן גזירות והרחקות, ודברי קבלה כונתו שהוא דאורייתא אלא שאינו מפורש, וכ׳ הר״מ בפ״ה מה׳ נזירות הט״ו דאם נטמא הנזיר בטומאות שאינו מגלח עליהן לוקה, וע״כ בטומאות דאורייתא קאמר, וכשמנה הר״מ בפ״ז ה״ו י״ב טומאות שאין הנזיר מגלח עליהן מנה ארץ העמים ובית הפרס וסככות ופרעות, וכל אלו מבואר בגמ׳ שהן דרבנן, ולא כיון הר״מ עליהם שיהא לוקה, גם מנה שם גולל ודופק, וגם הם מדרבנן לדעתו וכמש״כ פ״ב מטו״מ הט״ו, גם מנה שם רובע עצמות ורביעית דם ואבר שאין עליו בשר כראוי, וגם זה מדרבנן לדעתו כמש״כ בפ״ג שם ה״ג, ולא נשאר לן טומאה דאורייתא שאין הנזיר מגלח אלא המת והנזיר תחת הגמל או תחת המטה, וע״ז כיון הר״מ בפ״ה מנזירות שהנזיר לוקה עליהן, מיהו קשה כיון דמצינו דאורייתא שאין הנזיר מגלח עליהן, מה ראה רבנו בפ״ג ובפ״ה להכריע בשאר הטומאות שאין הנזיר מגלח עליהן שהן דרבנן, ודעת הראב״ד דאע״ג דאין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן על ב״מ מ״מ הן דאורייתא כמש״כ בפ״ב הט״ו ובפ״ג ה״ג ובפ״ה ה״ה וגם הר״מ נראה דמרפיא הדבר בידו כמבואר בלשונו בכל המקומות ובפ״ה מה׳ נזירות הט״ו ובפ״ז שם ה״א שכ׳ וז״ל יש טומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן ואע״פ שנטמא בהן טומאת ז׳ לפי שלא נאמר בו וכי יטמא לנפש אלא וכי ימות מת עליו עד שיטמא מטומאות שהן מעצמו של מת עכ״ל, וזה מבואר דס״ל דהטומאות שאין מגלח עליהן נמי דאורייתא הן, וגם מש״כ בפ״ה הט״ו שהוא לוקה על הכל נראה דכונתו גם על רובע עצמות ורביעית דם וכיו״ב ומשום דבאזהרה טומאה כתיב על נפש מת לא יבוא וכתיב לא יטמא, משא״כ לענין גילוח כמש״כ ברפ״ז, וק״ק בנדה ס״ח ב׳ דפריך מסככות דמונה בסירוגין ומשני דאורייתא בדרבנן לא מיחלף תקשי לי׳ ממטה וגמל דהוא דאורייתא ומונה בסירוגין. וי״ל דהכי נמי גמל באהל מעליא לא מיחליף, ולפרש״י ותו׳ נדה נ״ז א׳ דסככות ופרעות הוי ספק טומאה ניחא טפי דפריך מספק דומיא דזב וזבה שלא בדקו ומשני דשא״ה שהוא דרבנן. (אהלות סי׳ י׳ סק״ח).

מ״ב ב׳ כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת, לפרש״י כל טומאת חיבורין דרבנן, ואפ״ה כשפירש וחזר ונגע חייב אבל כשלא פירש והושיטו לו מת אחר ונגע בו פטור, דכולה חדא טומאה היא וזהו חיבורי אדם במת דקאמר, וכן צ״ל לדעת הר״מ שכ׳ בפ״ה מטו״מ ה״ב דטומאת חיבורים דרבנן [ולא כתב רק דין חיבורי אדם באדם ולא הזכיר דין חיבורי אדם בכלים וכלים באדם, משום דהתם אין נפקותא בחיבורן דהא דעת הר״מ דכל הכלים הנוגעין במת הן אבי אבות, וכשנוגעין באדם שנגע במת הן אב הטומאה, ואף שגם זה דרבנן לדעת הר״מ שם ה״ה, מ״מ לא חש לפרש דגם בחיבורין אינו אלא מדרבנן דסתמי׳ כפירושו].

ודעת תו׳ בסוגין דכל חיבורין דאורייתא בין אדם באדם בין אדם בכלים בין כלים באדם, וג״מ לדעת ר״ת וש״פ דאין דין חרב כחלל אלא בכ״מ, בחיבורים כל הכלים הרי הן כדין כ״מ ומיהו חרב בחרב בחיבורים אין השני רק אב הטומאה ולא אבי אבות [ואפי׳ בחיבורים אדם הנוגע בחרב השנית טמא טומאת ערב דאין טומאה בחיבורים לעשות אב הטומאה אלא במת ולא בטומאות הפורשות ממנו, וראי׳ לכל זה דלא משכחת לה ה׳ טמאים במת במשנתנו, ואי מצטרפין חרב וחיבורים משכחת לה ה׳ טמאים] וכש״כ חרב בבגד בחיבורים, אבל בגד בבגד י״ל דהוי דאורייתא וגם השני הוא אב, ועי׳ תו׳ שבת י״ז א׳ וב״מ ק״ה ב׳.

ודעת הר״א בפ״ה מטו״מ ה״ג ובפי״ח ה״ז ובפ״ז מה׳ נזיר ה״ח דחיבורי אדם באדם דרבנן, אבל חיבורי אדם בכלים או כלים באדם הוא דאורייתא, ומפרש סוגין כאן חיבורי אדם באדם ר״ל אדם שנגע באדם שנוגע במת, כאן חיבורי אדם במת, ונוגע השני אינו אדם אלא כלים, ואפשר שהיה גורס כאן בחיבורי אדם במת וכלים באדם, וה״ה כלים במת ואדם בכלים ולא אמעט אלא אדם באדם וכלים בכלים, וכשפירש מן המת וחזר ונגע חייב שהוסיף טומאה בשעת נגיעתו לענין כלים שאם נוגע בחיבורין הן אב הטומאה, ולדעת הר״א נזיר שנגע בכלים בשעת חיבורן במת מגלח עליהן, ודעת הר״א כדעת ר״ת שאין דין חרב כחלל שלא בשעת חיבורין אלא בכ״מ.

ודעת הרמב״ן בפ׳ מטות הובא במל״מ בפ״ה מטו״מ ה״ג, נראה דמפרש סוגין היפוך דעת הר״א דחיבורי אדם באדם הוא דאורייתא וחיבורי אדם במת וכלים באדם או כלים במת ואדם בכלים דרבנן, וכ״מ בע״ז ל״ז ב׳ דחיבורי אדם באדם דאורייתא דילפינן מוכל אשר יגע בו וגו׳ ומוקמינן קרא דכתיב והנפש הנוגעת וגו׳ שלא בחיבורין וסוגיא זו לא אדחי לדעת האומרים דיש חיבורים דאורי׳ וצ״ע לדעת הר״א, ומש״כ הרמב״ן כמו שמפורש במס׳ נזירות נראה דר״ל שמפורש כן בדבריו ז״ל בחי׳ למס׳ זו, והמל״מ לא פי׳ כן דברי הרמב״ן. (אהלות סי׳ ט׳ סק״ו).

מ״ב ב׳ כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין ועומאה בחיבורין דאורייתא כו׳, המקשה ס״ד דהא דאינו חייב על הטומאה קדם שפירש משום שאין כאן הוספת טומאה אבל אם פירש וחזר ונגע חייב שיש כאן הוספת טומאה שהרי בשעה שנוגע במת עושה את חברו כיוצא בו ולאחר שפירש עושה את חברו ראשון, וע״ז פריך דאין זה דאורייתא אלא דרבנן לתרומה וקדשים, ומשני כאן חיבורי אדם באדם כאן חיבורי אדם במת, ר״ל הא דאמרינן דאחר שפירש אם חזר ונגע חייב ובעודו נוגע במת והושיטו לו מת אחר פטור אינו משום הוספת טומאה לענין לטמא את חברו אלא נגיעה בטומאה תמיר טפי מהויות הטומאה ע״י נגיעה קדומה ולפיכך אע״פ שהוא טמא ועומד כשחוזר ונוגע חייב, אבל בעודו נוגע כשהושיטו לו מת אחר אין כאן הוספה של כלום דמ״ל נוגע בכזית מ״ל

* [illegible] מספרי חזון איש שונים, שנתבארו בהם כמה סוגיות ממס׳ נזיר, מדף מ״ב ואילך, שלא נדפסו בחזון איש נזיר, ומקורם צוין בסוף כל ענין.

[ד] **מתני׳** מי שנזר נזירות הרבה והשלים את נזירותו ואח״כ בא לארץ ב״ש אומרים נזיר שלשים יום וב״ה אומרים נזיר בתחילה, וכתבו התוס׳ דבא לארץ לאו דוקא במקרה, דלא סגי דלא אתי לארץ ישראל להקריב קרבנותיו. וצריכים לומר דמה דאינו יכול לשלח קרבנות שלו הוא משום דצריך תנופה וסמיכה, וכן משום שצריך לגלח על הקרבנות ולשלוח את שערו תחת הדוד, [ועוד משום דאין קרבנו של אדם קרב אלא א״כ עומד על גביו, ועי׳ בפירש״י סוטה ח ע״א ד״ה אקורבנייהו, דנפקא לן בספרי מתשמור להקריב לי במועדו ע״ש, ועי׳ בספרי פינחס תשמרו שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדים עליהם ע״כ, והוא דין בכל הקרבנות, ועי׳ בר״מ פ״ד ממחו״כ ה״ב ופ״ו מכלי המקדש ה״א].

והנה בגמ׳ מבואר דפליגי אי ארץ העמים משום גושא גזרו או משום אוירא גזרו, ונראה לומר דמחלוקתם הוא דאי משום גושא א״כ יכול להיות בארץ העמים שלא יטמא, אבל אי משום אוירא גזרו, א״כ ע״כ הוא טמא, וטומאת ארץ העמים אינו עולה לו, כמו שמבואר במתני׳ לקמן (דף נ״ד ע״א), אבל ברש״י ותוס׳ מבואר פירוש אחר, והנה בפירוש המשניות להרמב״ם ביאר וז״ל הנזירות א״א בחו״ל מפני הטומאה, ומה שאמרו בתוספתא שהנזירות נוהגת בחו״ל, ר״ל שכל מי שחייב את עצמו נזירות בחו״ל נתחייב בזה על צד הקנס, לפיכך יעלה לארץ ישראל ויתחייב שם בנזירות, וזה שנדר בחו״ל ב״ש אומרים יהיה קנס שנחייבו סתם נזירות א״י והיא ל׳ יום עכ״ל, ומשמע מדבריו הא דאין נזירות נוהג בחו״ל הוא משום הטומאה דטמא בארץ העמים, ומה שכתב דהא דמבואר בתוספתא דנזירות נוהגת בחו״ל היינו לענין זה דצריך לעלות לא״י, צ״ע דהא יכול לומר שצריך לנהוג בדיני נזירות גם בחו״ל כמבואר ברמב״ם בחיבורו, וכבר הקשה כן הכ״מ שם עיין שם.

אבל הרמב״ם בהל׳ נזירות (ספ״ב הלכ״א) כתב אין הנזירות נוהגת אלא בא״י ומי שנזר בחו״ל קונסים אותו ומחייבין אותו לעלות לא״י ולהיות נזיר בא״י כמנין הימים שנזר, לפיכך מי שנדר בזה״ז בחו״ל כופין אותו לעלות לא״י ולהיות נוהג שם נזירות עד שימות או שיבנה בית המקדש וכו׳ וכל זמן שהוא בחו״ל הרי זה אסור לשתות יין ולהטמא למתים ולגלח וכל דקדוקי נזירות עליו ואעפ״י שאין ימים אלו עולים לו ואם עבר ושתה או גלח או נגע במת וכיוצא בנגיעה לוקה עכ״ל.

והנה מדברי הרמב״ם דכתב דאין הנזירות נוהגת אלא באר״י, משמע דאינו משום הטומאה, וכן ממה דכתב דכופין אותו לעלות לא״י, דאם נימא מפני הטומאה א״כ הא איכא איסור להיות בחו״ל דהוא מטמא את עצמו ואף על גב שהוא מחולל ועומד, מ״מ הא איסור איכא או באופן שאינו מחוברין דליכא מחולל ועומד, ובע״כ מיירי שלא נטמא, דהא מבואר ברמב״ם דטומאת ארץ העמים אינו אלא טומאת מגע ומשא, אלא דין מיוחד הוא דנזירות חו״ל אינו עולה לו מן המנין, דאין נוהג נזירות בחו״ל.

וכן ראיה מהא דכתב דכל זמן שהוא בחו״ל כל דקדוקי נזירות עליו, ואם נימא דכל הדין הוא מפני הטומאה הא אין זה אלא טומאה מדרבנן, ואם כן פשיטא דכל דקדוקי נזירות עליו, אלא ע״כ דמה דאינו נוהג נזירות בחו״ל אינו משום הטומאה, ולכן כתב דמ״מ כל דקדוקי נזירות עליו, אבל צ״ע דא״כ למה זה תלוי אי משום גושא גזרו אי משום אוירא, וכן צ״ע לפירוש התוס׳ דהוא משום טומאה, וכן לפי המבואר בפירושו על המשנה, הא מבואר לקמן (דף נ״ד ע״ב) במתניתין דטומאת ארץ העמים אינו עולה לו מן המנין, וצ״ע, והא דמבואר בגמרא דתלוי אי משום גושא גזרו או משום אוירא, י״ל דתלוי בזה דאי משום גושא גזרו, א״כ הוי כטומאת קבר, ולכן אינו עולה לו מן המנין, אבל אי משום אוירא גזרו, א״כ אינו כטומאת קבר, וכמו שמבואר שם (דף נ״ד ע״ב) דאינו צריך הזאה ג׳ וז׳ דאינו כטומאת קבר אלא כטומאה אחרת, ולכן עולה מן המנין דלא הוי כטומאת מת.

ומה שהקשה הראב״ד וז״ל א״א למה כופין אותו לעלות למנות, וכי יש שם טהרה והלא כולנו טמאין טומאת מת, ואין כאן הפרש בין א״י לחו״ל, ואסור להזיר בכל מקום עכ״ל, נראה לומר לפי הדברים הנ״ל, דהרמב״ם מיירי דלא נטמא לא טומאת מגע ולא טומאת משא דהיה גר בעליה, ומה שמקשה והלא כולנו טמאים טומאת המת, יכולים לומר שנזהר מלהטמא בטומאת מת.

<u>דף כ עמוד א</u>

[ד] **מתני׳** מי שהיו שתי כיתי עדים מעידות אותו אלו מעידים שנזר שתים ואלו מעידים שנזר חמש, בש״א נחלקה העדות ואין כאן נזירות וב״ה אומרים יש בכלל חמש שתים שיהא נזיר שתים. והנה צ״ע דאמאי סברי ב״ש דנחלקה עדותן ואין כאן נזירות, הא ממ״נ יש כאן כת אחת כשירה והא אמרינן דזו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה, וא״כ ממ״נ יהא נזיר שתים, וכן צ״ע לב״ה דאמרי דהוי רק נזיר שתים, וע״כ דעל החמש הוי כעדים המכחישים זה את זה, ומ״ש מגוונא שכת אחת אומרת שקיבל נזירות וכת אחת מכחישה אותם דלכאורה ל״ש לומר בזה ספק נזירות להקל, אלא אמרי׳ דהוי ספק איסורא לחומרא וצריך לנהוג בנזירות, וא״כ ה״נ למה כאן אינו חייב בנזירות רק שתים והרי כיון שיש כת אחת שמעידה על חמש נזירויות, אף שיש כת שמכחישה אותה, הרי מכלל ספק לא יצא וינהוג נזירות לחומרא. ונראה לומר דהנה התוס׳ מפרשי דמיירי שהנודר מכחיש אותן, והרי קיימ״ל דבספק דתרי ותרי מהני ברי לי, וכיון דהוא טוען ברי לי, משו״ה אי״צ לנהוג חמש לחומרא.

והנה צ״ע לפרש״י דמיירי שא׳ אומר שתי שנים קיבל וא׳ אומר חמש שנים, א״כ למה אמרינן דבכלל חמש שתים, הא הוי נזירות אחרת נזירות דחמש שנים ונזירות דשתי שנים, ולא הוי כמו מנה ומאתים וצ״ע.

והא דמבואר בגמרא לר״י בנו של ר״י בן ברוקא דבשתי כיתי עדים כ״ע סברי דבכלל חמש שתים ומחלוקתם רק בכת אחת, ולכאורה צ״ע דהא בנזירות גם ע״א נאמן בזה וכשאר איסורין דע״א נאמן, וכמבואר ברמב״ם הלכות נזירות (פ״ט הלי״ז) שכתב וכן עד שאמר לאחד בפני נדרת בנזירות, אם הכחישו אינו חייב כלום, ואם לא הכחישו נוהג נזירותו על פיו, וא״כ בנזירות אין צריכים להצירוף של שני עדים, וא״כ לענין זה כת אחת שהכחישו העדים זה את זה הוי כמו שתי כיתי עדים שהכחישו זה את זה. וצריכים לומר דהא מיירי שהנודר מכחיש אותם כמבואר בתוס׳, וע״כ לא מהני בזה ע״א, ומשו״ה צריכים להצירוף. והא דמפרשי התוס׳ אפילו באינו יודע, משום דהתוס׳ סברי דאפילו אינו יודע ג״כ לא מהני עד אחד, ושיטת הרמב״ם דבאינו יודע מהני עד אחד כמבואר שם ברמב״ם הנ״ל, וז״ל אבל אם שתק או נסתפק לו הרי זה מביא קרבן אפילו ע״פ עד אחד כמו שביארנו, וא״כ לפי שיטת הרמב״ם צריכים לפרש, דמיירי דוקא במכחיש אותו, דלא מהני עד אחד, וא״כ ע״כ צריכים להצירוף.

דף כ.

בגמ' וב"ש סברי בסתם נזירות קניסנא, וכו'. יל"ע דלקמן נד. תנן דנזיר שנטמא בטומאת ארץ העמים נהי דאינו סותר את הקודמין מ"מ כל זמן שטמא בטומאה זו אין אותם הימים עולין לו, וא"כ היאך קאמרי ב"ש דמי שנדר בחו"ל סותר רק ל' יום, הא איהו טמא בטומאת ארץ העמים וכל ימי היותו שם אין עולין לו ונמצא שלא קיים נדרו כלל וצריך למנות כל נזירותו באר"י, ואמאי קאמרי רק ל' יום, וכי פליגי ב"ש על מתני' דלקמן, וצריך לדחוק דמתני' דלקמן איירי בנזר סתם נזירות שהיא ל' יום, ומשו"כ כל ימי שהותו שם אין עולין לו כיון דממילא סותר ל', אולם היכא דנדר נזירות מרובה אותם הימים שהם טפי מל' יום ודאי עולין לו, וזה דחוק מאד ולא משמע כן כלל, דהתם משמע דכל ימי שהותו שם אין עולין לו. (עי' הגהות הרד"ל שכתב דמתני' דלקמן סתמא כב"ה.) ועוד צ"ב דבגמ' אינו מבואר היטב מאי נפ"מ בין אי משום גושא גזרו או משום אוירא, דמה בכך דאוירא הוי טומאה חמירא טפי, מ"מ הא והא טומאה מדרבנן היא ומאי נפ"מ ביניהם.

וביאר מרן זצ"ל, די"ל דלעולם ב"ש דהכא לא פליגי על מתני' דלקמן, דבודאי אם נטמא בטומאת ארץ העמים לכו"ע כל ימי טומאתו אין עולין לו, ומאי דאיתא בסוגיין דלב"ש עולין לו היינו בגונא דנמצא בארץ העמים ולא נטמא שם, ובזה גופא פליגי אם שייך גונא זו שישהה בארץ העמים ולא יטמא, וזהו מאי דמפרש בגמ', דב"ש סברי דגזרו משום גושה, והיינו דגזרו טומאה על גוש ארץ העמים וא"כ רק המהלך על ארץ העמים ונוגע בגושה נטמא, ואם גר בעליה ואינו נוגע בגוש ארץ העמים לא נטמא, (ואף אם נימא דגזרו גם במאהיל על גושה, מ"מ איכא היכ"ת דנמצא בעליה דאיכא הפסק בינו לגושה ואינו מאהיל.) וא"כ מעיקר דין נזירות עולין לו ימים אלו כיון דלא נטמא כלל, ורק דמ"מ קנסו אותו שינזור עוד ל' יום באר"י, ומשו"כ סגי בל' יום כיון דבאמת לא נטמא בטומאת ארץ העמים, ומתני' דלקמן נד. מיירי כשנטמא. וב"ה פליגי וס"ל דמשום אוירא גזרו, ועצם אויר חו"ל טמא הוא, וא"כ בכל גונא נטמא בטומאת ארץ העמים ומשו"כ כל הימים אין עולין לו וצריך למנות מתחילה, כך ביאר מרן זצ"ל להו"א בגמ'.

ולפ"ז נמצא דלמסקנת הגמ' דכו"ע משום גושה גזרו, וא"כ לא נטמא כלל ומשו"כ לב"ש סגי בל' יום דקנסו רק ל' יום, וב"ה ס"ל דאע"פ שלא נטמא כלל מ"מ קנסו אותו שינזור מתחילה אע"פ שלא נטמא כלל, וטעמא דקנסינן ליה אע"פ שלא נטמא י"ל משום שנמצא בחו"ל שהוא מקום שעלול מאד לטומאה ובקל יכול ליכשל בזה. ומ"מ מתני' מיירי כשלא נטמא, וצ"ל דהמעשה בהילני המלכה דמייתי במתני' מיירי נמי באופן שלא נטמאת בטומאת ארץ העמים כל אותם השנים ומשו"כ שייך למתני', והיתה בעליה כל השנים, ואם יצאה לחוץ לא נגעה בגוש וגם לא האהילה אלא היתה בקרון, ואין זה מופלא שכן דרך מלכים. ומ"מ מדברי רש"י ותוס' מבואר דמתני' איירי כשנטמא בטומאת ארץ העמים, ולפירושם צ"ע דב"ש דלא כמתני' דלקמן.

תוד"ה לימא, וקשה לגירסא זו וכו' מ"מ לסתור הכל מידי דהוה אבית הקברות וכו'. קושיא זו קשיא רק אי ס"ל דמתני' מיירי שנטמא שם, ומשו"כ הקשו דיסתור הכל דומיא דנטמא בבה"ק דסותר הכל, אבל למשנ"ת לעיל דמתני' איירי דלא נטמא כלל, א"כ ל"ק כלל דלא דמי לבית הקברות שנטמא שם ודאי. אמנם צ"ע בלשון התוס' דנקטו כמה פעמים לשון סתירה לענין טומאת ארץ העמים, וזה צ"ע דלכאורה סתירה ליכא בטומאת ארץ העמים ורק דאותן הימים ששוהה שם אין עולין לו, ומאי קאמרי שסותר הכל. (וע"ע

נטמא ואחר כך יצא לחירות מונה משעה שנטמא:

כ נזירות נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית. לפיכך מי שנדר בנזיר בזמן הזה הרי זה נזיר לעולם. שאין לנו בית כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו: **כא** אין הנזירות נוהגת אלא בארץ ישראל. ומי שנזר בחוצה לארץ קונסין אותו ומחייבין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נזיר בארץ ישראל כמנין הימים שנזר. *לפיכך מי שנדר בזמן הזה בחוצה לארץ כופין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נוהג שם נזירות עד שימות או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו: **כב** וכל זמן שהוא בחוצה לארץ הרי זה אסור לשתות יין ולהטמא למתים ולגלח וכל דקדוקי נזירות עליו ואע"פ שאין ימים אלו עולין לו. ואם עבר ושתה או גלח או נגע במת וכיוצא בנגיעה לוקה:

השגת הראב"ד

*לפיכך מי שנדר בזה"ז בח"ל כופין אותו לעלות לא"י. ק"ו למה כופין אותו לעלות ולמנות וכי יש שם טהרה והלא כלו טומאין טומאת מת ואין כאן כהנים ק"ו ל"ש ואפשר להזיר בכל מקום:

פרק שלישי

א **סתם** נזירות שלשים יום. כיצד מי שאמר הריני נזיר אין פחות משלשים יום. ואפילו אמר הריני נזיר נזירות גדולה עד מאד הרבה הרי זה נזיר שלשים

א סמ"ג לאוין ר"כ:

לא נגמר הנזירות ואם ידע הרב וכפה תורו בעודו עבד נתבטל הנזירות ואם לא ידע או שכפה תורו לא ידע או נתבטל הנזירות ואם ידע לחירות ולא ידע להנהג נזירותו, כ"ל דעת רבינו ודבריהם צ"ל טעם הס: **נטמא ואח"כ יצא** לחירות וכו'. ירושלמי פ' בתרא דנדרים פסיקתא דמ מילתא נעמא ואח"כ יצא לחירות מביא קרבן טומאה ע"כ. ומינה יתה למ"ד כיון שמביא קרבן על טומאתו שמונה נזירות עהרה משעה שנטמא ואפ"פ שכשהה שעה עדיין לא יצא לחירות ואמרינן עלה מהו בשכפאו רבו או בשלא כפאו רבו אמר ר' יוסי בשכפאו רבו מתן קיימינן שלא תאמר הואיל ויצא לחירות תפקע ממנו נזירות טומאה לפיס כך צריך לומר מונה לנזירות בטומאה וע"כ בשכפאו אמר שנטמא בשאר כתב הרמב"ד. ז"ל ורבינו לא הזכיר תלוקה זו דכפאו רבו מע"ג דהוי רבומא טפי לפי שכל זמן שלא ידע רבו נזירותו הוי כלילו כפאו כלפוכמא לעיל מפלוגתא דר"מ ור' יוסי דלדברי שניהם אין נזירות אל על העבד אלא דאר אמר שהה משום תקנת רבו ואר אמר לא שהה כדי שיחזור לרבו ולפיכך לא הוקרך לכתוב תדושו של רבי ייקא ויון שלא ידע שנטמא ושחררו ויון שידע שנטמא וכפה תורו ושחררו מונה משעה שנטמא. וק"ת מאי שנא מהא דאמרינן לעיל שאם כפה תורו נתבטל הנזירות והכי אמרינן מונה משעה שנטמא. וי"ל דהתם לא נגמר הנזירות אבל הכא כיון שנטמא קומר הכל ומה תועיל הכפייה אחר שנטמא ויון שיצא לחירות מונה נזירותו משעה שנטמא. כ"ל דעת רבינו

וכעל מגדל עוז בתריך הרמב ע"ש:

כ **נזירות** נוהגת וכו'. זה מבואר שהרי הנזירות נדר מכלל נדרי איסר ומן כף ס"ג חה טעות טעה נחום המדי כשעלו גזירים מן הגולה וכו' וכשבא הדבר לפני חכמים אמרו כל שנדר עד שלא מרא ניסמ"ק נזיר ומשמרא ניסמ"ק אינו נזיר שיכול לומר לולי הייתי יודע שכבר מרא לא הייתי נודר הא אם ידע דמרא כבר ונדר דהוי נזיר:

לפיכך **מי שנדר** בנזיר וכו'. פ' מי שאמר

מי שנדר נזירות הרבה והשלים את נזירותו ואמ"כ נה לנדר ב"ש אומרים נזיר בתחלה ומעשה בהילני המלכה וכו' הא למדת אם נדר בתו"ל הוי נזיר וכל הימים שנהג שם נזירות אינם עולים לו דק"ל כב"ה וכופין אותו לעולת נפ"י להשלים נזירותו ולהביא קרבנותיו שלא דקשיא ליה להרמב"ד ז"ל בשלמא בזמן שהיה להם מעשה מעותה את כופין אותו לעולות ולמנות בטהרה אבל עתה שכולנו טמאי מת למה יכופו אותו לעולות לנדר ואין כאן אלא הפרש בין פ"י למו"ל. ול"ל לתרץ דפ"ג דכולנו טומאי מת מ"מ כל מאי דאפשר לן לתקוני מתקנינן ויהואיל וגזרו טומאה על ארץ העמים נמצא כל שעה שהוא בתו"ל מוקף טומאה על טומאתו ות"ב אם הפרש בין פ"י למו"ל ובשלא מולה הרב שמי שנדר נזיר שאסור ליטמא למתים פ"ג דכולנו טמאי מתים וכי מפני שנטמא בטומאה אחת יהיה מותר ליטמא בטומאה אחרת ומשום הכי כופין אותו לעולות

זזה. ועיין מה שקשה על רבינו למה ממיימין אותו לעולות נפ"י ול"ל שהטעם מפני שכל שהוא בתו"ל בכל יום מיטמא בארץ העמים ומה שלא מיינו להילני המלכה לעולות אפשר שלא ידעו מכמיים בנזירותה עד שעלתה לנדר או אפשר שהיתה צריכה לעמוד אותם ארבע

בתו"ל מפני מיקון המלכות אי נמי אפשר שלא עלתה לנדר אלא מפני שמיינוה לעולות:

פ"ג **א סתם** נזירות ל' יום וכו' **ואפי' אמר הריני נזיר נזירות גדולה וכו'.** משנה פ"ק (דף ו'.) סתם נזירות ל' יום אמר הריני נזיר אחת גדולה הריני נזיר אחת קטנה אפי' מכאן ועד סוף העולם נזיר ל' יום. ופירש המפרש אמר הריני נזיר אחת קטנה שהוא בתו"ל מוקף טומאה על טומאתו ות"כ יש הפרש בין פ"י למו"ל ובלא מולה הרב שמי שנדר נזיר שאסור ליטמא למתים פ"ג דכולנו טמאי מתים וכי מפני שנטמא בטומאה אחת יהיה מותר ליטמא בטומאה אחרת ומשום הכי כופין אותו לעולות

לפי

כלומר לא אמר גדולה או קטנה אלא סתם. וה"ה בדול מלני. ומה שכתב בעל מגדל עוז לתרץ קושית זו אינו כלום שלא דקדק בפירוש הסוגיות:

כב **ואם** עבר ושתה וכו'. ות"ת נזיר הזה שכולנו טמאי מת הרי הוא מחולל ומטמי לוקה. הא לא קשיא דפ"ג שהוא טמא מת הרי פירש מן הטומאה ואם הטמא זו אפי' מגה פעמים לוקה על כל התראה והתראה ולא אמרינן מחולל ועומד הוא שלא כשלא פירש מן הטומאה לאם הטמא זו כמה התראות אינו לוקה שלא אחת ועדיין יתאבל בפרק ממשי בעזרת השל יתברך:

פ"ג **א ב סתם** נזירות שלשים יום וכו'. משנה פ"ק סתם נזירות שלשים יום אמר הריני נזיר אחת קטנה אפי' מכאן ועד סוף העולם נזיר שלשים יום וכו"ה תומרים נזיר שלשים יום כתחלה. וכאן שם רבינו הנזירות ל"ת בם"ל כתחלה ופי' בם"ל מי שאמר הריני נזיר אחת קטנה אפי' מכאן ועד סוף העולם נזיר שלשים יום וכו"ה תומרים נזיר שלשים יום כתחלה. וכאן שם רבינו הנזירות ל"ת בם"ל מפני הטומאה ומה שאמרו בתוספתא שהנזירות נוהגת בין בארץ בין בחו"ל כל שכל מי שאינו מפני הטומאה אינו

לחויר ארץ העכו"ס נטמא", משמע דרק כשגזרו על חוירה מטמא כשמהיל, וכשגזרו על גופא לא טימא כשמהיל בלבד, וא"כ צ"ל דמה שטימאו מתחילה כשמהלך הא היינו בחופן שנוגע בעפרה או נוגע לחומו, ודו"ק.

העולה מפשיטות הסוגיא הוא דעיקר הטעם דגזירות חו"ל אין עולה לו הוא קנסא דרבנן משום שנטמא בטומאת ארץ העמים שגזרו עליה טומאה או משום גופא או משום חוירא, ומעתה י"ע בחותם המקומות בחו"ל שלא גזרו בהם טומאה אם גם הגוזר שם לא תעלה לו גזירתו שם, עיין ברמב"ם פ"ח מטו"מ הל"ו דסוריה חוירא טהור, וכן ארץ העכו"ס הסמוכה לאר"י ואין ביניהם מקום טמא אם בדקוה ולא מצאו בה מת טהורה, וע"ע הלי"ב שם: "עיירות המובלעות בא"י כגון סיסית ואבדומיה משקלון ואבדומיה, אע"פ שפטורות מן המעשרות ומן השביעית אין בהן משום ארץ העכו"ס, וחזקת ברכיס של עולי בבל טהורות אע"פ שהן מובלעות בארץ העכו"ס עכ"ל, וכן שם בהל"ה מקום שהיס עולה בזעפו לליכה טומאת גופא אלא רק טומאת חוירא עיי"ש. וא"כ י"ע בחי שקיבל גזירות בכל מקומות אלו אם נוהג בזה דינא דמתני' דאין עולין לו לב"ה, או דכיון דלא נטמא שם עולין לו. ובפשיטות משמע שאין שום חילוק בחו"ל, ובכל מקום בחו"ל שגזר אין עולה לו וצריך לחזור ולטמוא בא"י, וצ"ע בזה.

אמנם יעויין ברמב"ם פ"ג מגזירות הלכ"ח שכתב: "אין הגזירות נוהגת אלא בארץ ישראל, ומי שגזר בחו"ל קונסין אותו ומחייבין אותו לעלות לאר"י, ולהיות גזיר בא"י כמנין הימים שגזר, לפיכך מי שגדר בזמן הזה בחו"ל כופין אותו לעלות לא"י ולהיות נוהג שם גזירות עד שימות או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו במלאת ימי גזרו" עכ"ל, והשיג הראב"ד: "למה כופין אותו לעלות ולמנות וכי יש שם טהרה והלא כולנו טמאין טומאת מת, ואין כאן הפרש בין א"י לח"ל ואסור להזיר בכל מקום" עכ"ל. ומש"כ הראב"ד ואסור להזיר בכל מקום, ל"ב איזה איסור יש בזה ואיפה נאמר כן, ורק הגודר בבית הקברות עובר איסור משום שמטמא עצמו תיכף לאחר שקיבל, אבל בסתם טמא מת שלא מוסיף להטמאות אח"כ היכן מצינו איסור לקבל עליו גזירות, והרמב"ם לא כתב שאסור לגזור בחו"ל וכאן רק לאינו נהוג שם, אבל איסור מנא לן, ועיי"ש בכס"מ שכבר עמד בזה.

והנה בסוגיא הגמ' מבואר דהטעם שקנסו על הגודר בחו"ל הוא משום טומאת ארץ העמים וכמ"ש לעיל, וכן מבואר בפהמ"ש כאן, אמנם לשון הרמב"ם הוא: "אין הגזירות נוהגת אלא בארץ ישראל", ולא הזכיר כלל הטעם שנטמא בחו"ל, משמע מזה דם"ל דאיכא חסרון בעצם הגזירות בחו"ל ואינה נוהגת אלא בא"י, וס"ל דתקנת חז"ל היתה דבחו"ל איכא חסרון בעצם הגזירות ומש"כ כופין אותו לעלות לא"י, וכן משמע ממש"כ שם בהלכ"ג וז"ל: "וכל זמן שהוא בחו"ל הרי זה אסור לשתות יין ולהטמא למתים ולגלח וכל דקדוקי גזירות עליו ואע"פ שאין ימים אלו עולין לו", וצ"ב מה החידוש בזה, ומבואר דהיה הו"א דאיסורי גזיר אינם נוהגים בחו"ל וזה הוצרך להשמיענו, והיינו כנ"ל דתקנו דבחו"ל איכא חסרון בעצם הגזירות ומש"כ הו"א דלא ינהגו שם איסורי גזירות כלל וכלל, ולכך הוצרך להשמיענו דמ"מ אסור שם בכל אלו.

ולפ"ז מיושבת השגת הראב"ד ופלוגתתם מבוארת, דהראב"ד נקט כפשטה דסוגיין דהחסרון בגזירות חו"ל הוא משום טומאת ארץ העמים בלבד, ומש"כ הקשה דבזמן הזה דכולנו טמאי מתים ואין הפרש בין א"י לחו"ל לענין טומאה, ש"כ ליכא שום מעלה בא"י כלפי חו"ל ואין טעם לכפותו לעלות לא"י, ומש"כ הקשה למה כופין, אבל הרמב"ם

ס"ל דרבנן תקנו דאיכא חסרון בעצם הנזירות בחו"ל, וא"כ אף דבזמן הזה ליכא נפ"מ בין א"י לחו"ל לענין טומאה, מ"מ עליו לעלות לא"י לקיים נזירותו כיון דבחו"ל איכא חסרון בעצם הנזירות. ומעתה לאחר שנתבאר דהדין הוא דבחו"ל איכא חסרון בעצם הנזירות, א"כ י"ל דתקנה זו תקנוה בכל חו"ל ואף במקומות שאין בהם טומאת ארץ העמים, ובכל מקום שנדר בו בחו"ל צריך לעלות ולקיים נזירותו בא"י, דדין זה אינו תלוי בטומאת ארץ העמים, אלא כל מקום שנקרא חו"ל תקנו חכמים דאיכא שם חסרון בקיום הנזירות וצריך לעלות לא"י, ואע"ג דבסוגית בהגמ' משמע דתלוי בטומאת ארץ עמים וכמ"ש בפהמ"ש, י"ל דאה"נ זהו הטעם שגזרו, דכיון דרוב חו"ל אית בה טומאת ארץ העמים, תקנו מעתה דבכל חו"ל איכא חסרון בנזירות ואף במקומות שאין בהם טומאת ארץ העמים, ולאחר התקנה אינו תלוי בטומאה כלל, אלא כל שנחשב חו"ל, וזהו שכתב הרמב"ם דאין נזירות נוהגת אלא באר"י, (וע"ע בפהמ"ש דמשמע דכשנזר בחו"ל נתחייב בנזירות שם רק משום קנס, וזה צ"ע, ובהל' נזירות שם הלכ"ב נקט להדיא דאם עבר על נזירותו בחו"ל לוקה, ועיי"ש בכס"מ שכבר עמד בזה.)

ולענין מה שהקשה הראב"ד שם אמאי כופין לעלות לא"י הא גם בא"י כולם טמאי מתים, י"ל לכאורה דאה"נ בא"י כולם טמאי מתים אך אין מוסיף טומאה בכל יום, דהתם רק אין אפר ליטהר מטומאת מת, אבל מ"מ לא נוספת טומאה בכל יום, משא"כ בחו"ל דכיון דאיכא טומאת ארץ העמים א"כ בכל יום מוסיף טומאה על טומאתו שנטמא עוד ועוד בטומאת ארץ העמים, וכ"כ הכס"מ שם.

וי"ל דהרמב"ם והראב"ד אזלי לשיטתייהו בפלוגתא זו, יעויין בפ"ה מהל' נזירות הלט"ז וי"ז דדעת הרמב"ם היא שנזיר שנטמא במת וחזר ונטמא עוד פעם ועוד פעם אם התרו בו על כל פעם שנטמא לוקה על כל טומאה וטומאה, וזהו רק אם פירש מן הטומאה הראשונה ואח"כ חזר ונגע במת פעם שנית, אבל אם בעוד המת הראשון בידו חזר ונגע במת שני ושלישי אף שהתרו בו על כל אחד אינו לוקה אלא פעם אחת, והיינו דס"ל דרק בעודו מחובר לטומאה הראשונה אינו לוקה אלא פעם אחת, והראב"ד פליג וס"ל דמאחר שנטמא כבר במת אפי' דהשתא אינו מחובר למת אינו לוקה על טומאתו השניה כיון שנטמא כבר מקודם והרי הוא מחולל ועומד, והיינו דכיון דהוא טמא כבר לא אכפ"ל אם מוסיף טומאה, ומסיק שם דהכהנים בזמן הזה טמאים הם ומשו"כ אין עליהם חיוב טומאה, והרוצה לחייב עליו להביא ראיה, עיי"ש. והגם דהראב"ד נקט בלשונו "אין עליהם חיוב טומאה", ומשמע דרק חיוב ליכא אבל איסורא מיהא איכא, אך יעויין במל"מ פ"ג מאבל הל"א דנקט דלהראב"ד אף איסורא ליכא, דהאיסור הוא רק שמחלל עצמו ולא במי שמחולל ועומד עיי"ש. (ומיהו עי' בדגול מרבבה יו"ד סי' שע"ב סעי' ב', וע"ע חדושי מרן רי"ז הלוי פ"ב מאבל.)

נמצא לפ"ד דלהרמב"ם נזיר שנטמא אם פירש מהטומאה אסור לו לחזור ולהטמא שוב, ורק בלא פירש הוי מחולל ועומד, ולהראב"ד אף שפירש כל זמן שלא נטהר הוי מחולל ועומד ושרי ליה להיטמא שוב ואפי' איסורא ליכא. וא"כ י"ל דאף בפ"ב הלכ"א לשיטתייהו אזלי, דהראב"ד ס"ל דאין שום חיוב לעלות לא"י, ואף שבכל יום שנמצא בארץ העמים מוסיף טומאה, זה לא אכפ"ל דכיון דבלא"ה הוי טמא מת ובא"י לא יוכל להטהר, א"כ אין לו איסור כלל לחזור ולהיטמא, ואין שום טעם לכופו לעלות לא"י, והרמב"ם לשיטתו דכל שאינו מחובר לטומאה יש חיוב טומאה אף שעדיין לא

ו, כא (קרבנו לה' על נזרו)

בספרי פסקא לח, "קרבנו לה' על נזרו" — ולא נזרו על קרבנו. פירוש דבעינן שיפריש קרבנות נזירותו לאחר שנדר בנזיר. אבל אם הפריש קרבנות קודם נזירותו, היינו שעדיין לא נדר כלל בנזיר, אינן קדושים כלל[1]. וכן בירושלמי פרק ב דנזיר הלכה ט: נטמא בנזירות בנו[2] (והתרו בו משום נזירותו[3], לוקה[4]). הפריש קרבנותיו[5] קדשו[6], לא חשין להדא דתני רבי חייא "קרבנו לה' על נזרו" — שיקדים נזרו לקרבנו, לא שיקדים קרבנו לנזרו. ועיין שם פרק ג הלכה ב[7], וברור.

שמואל־א, ח, יט. "וימאנו העם לשמוע בקול שמואל, ויאמרו) לא כי אם מלך (יהיה עלינו. פסוק כ. והיינו גם אנחנו ככל הגויים ושפטנו מלכנו) ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו"[8]. פירוש, כי שמואל נזיר עולם היה[9], וגמירי דאין נזירות חו"ל עולה מן המנין, אע"פ שהוא רק משום טומאת ארץ העמים[10] — ואז לא גזור עדיין על טומאת ארץ העמים — בכל זאת לפי גירסת ספרים אחרים בתמורה יד, ב[11] וכן הובא הגירסא בילקוט שמואל (ב, טו), דגבי אבשלום פריך והא נזירות חו"ל אינו עולה, אלמא דאפילו אז שלא נגזר טומאה על ארץ עממין, גם כן לא נהוג להיות נזיר בחו"ל. ולכן לא הלך שמואל להכות רק הפלשתים, שבאו לגבול ארץ ישראל, כמפורש פרק ז

(ו, כא) 1. ואין אומרים שהקדושה תחול ממילא עם קבלת נזרו. 2. והוא עומד עדיין בתוך ימי נזירותו כמו בסיפא דמתניתין ('הריני נזיר כשיהא לי בן לנזיר, והתחיל מונה את שלו, ואח"כ נולד לו בן, מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו') שלא השלים עדיין לנזירות שלו — פני משה. 3. בשעה שנטמא התרו בו: אל תטמא משום נזירות שלך — שם. 4. קסבר, חדא נזירות אריכתא היא, ובאמצע נזירות הוא עומד — קרבן העדה. 5. על נזרו בשעה שנהג נזירות בנו — שם. 6. דכיון דחדא נזירות אריכתא היא, הוה ליה כאילו עומד בנזירות עצמו — שם. משמע, איפוא, שאין חוששים לדרשת הספרי. 7. תני ר' חיים... ולא שיקדום קרבנו לנזרו. (עיין עוד מקור ברוך קדשים חלק א סימן יו"ד). ויצויין כי לא כפירוש רבינו ('אם הפריש קרבנות קודם נזירותו') פירש רבי דוד פארדו בספרי דבי רב, וזה לשונו: 'ולא נזרו על קרבנו' — ופירשתי דהכוונה דאפילו אמר 'הרי עלי קרבן נזיר' אין בלשון זה משמעות נזירות. ועכשיו שזכיתי לפירוש רבינו הלל, מצאתי שכך כתב כאן בהדיא כדכתיבנא (עכ"ל). אולם להלן אחרי דיון ממצה עם בעלי פירושים אחרים, חוזר ר"ד פארדו לפרש בדרך של רבינו: שאם מפריש קרבנותיו קודם שידור בנזיר, אלא הקדישן לכשידור בנזיר, קמ"ל קרא דלא חלה קדושה עליהם כלל, אם לא חזר להקדישן אחר שנדר בנזיר, מותרין אפילו בגיזה ועבודה, כיון דבשעה שהקדישן אכתי לא היה חייב בהן. 8. רבינו גרס "ככל הגויים אשר סביבותינו", בודאי מהשפעת הפסוק בדברים יז, יד "אשימה עלי מלך ככל הגויים אשר סביבותי". ועיין להלן הערה 12. 9. רמב"ם הלכות נזירות ג, טז: שמואל הרמתי נזיר עולם היה, לפיכך האומר 'הריני כשמואל הרמתי'... הרי זה נזיר עולם (נלמד במשנה נזיר סו, א בגזירה שוה משמשון עליו נאמר "ונתתיו לה' כל ימיו ומורה לא יעלה על ראשו"). 10. וכשם שנזיר אשר נטמא מפסיק את נזירותו "והימים הראשונים יפלו", כך אצל נזיר שהיה בחו"ל, אין התקופה ההיא עולה לו מן המנין, עקב טומאת ארץ העמים. 11. ותנן המנחות והנזירות קריבין בבמת יחיד, דברי ר' מאיר. סמי מכאן נזירות. שיטה מקובצת סימן יד. ...ותניא רבי אומר אבשלום נזיר עולם הוה, וההיא שעתא זמן היתר במות הוי, ואמאי שבק לבמה גדולה ואזיל לחברון לשלומי נדריה, לאו שמע מיניה קרבה נזירות בבמת יחיד, וכי אזל לחברון משום דכי נדר נדריה בחברון היה. מאי נפקא מיניה? ותו הא בגשור (חו"ל) הוה. אלא אמר רב יהודה ואיתימא רבה בר חנה, שהלך להביא כבשים מחברון, דאי לא תימא הכי, נזירות חוץ

(שמואל־א). לכן אמרו כי יהיה לנו מלך שילך להילחם עם הגויים אשר סביבותינו[12]. אך על גירסא זו קשה, דהלא התמהמה אבשלום שתי שנים בירושלים טרם ראה את דוד אביו[13], ומאי פריך[14]?! וצריך עיון. אמנם לפי זה דנזיר מוכרח להיות בארץ, אתי שפיר דעת רמב״ם, דבזמן הזה דאין טהרה, כופין אותו לעלות לארץ[15].

ו, כג כה תברכו.

שבת פרק כל כתבי (דף) קיח, ב. א״ר יוסי: מעולם לא עברתי על דברי חברי, יודע אני שאין אני כהן, ואילו אמרו ׳עלה לדוכן׳! הייתי עולה. פירוש, שהיה עולה ולא היה מברך, שלא היה עובר על איסור עשה ב״כה תברכו״ דאמר בפרק האשה שנתארמלה[1]. רק שהיה חשש בעלייתו לדוכן כדאמר: העומדים אחורי הכהנים אינם בכלל ברכה (סוטה, לח, ב), דמראין עצמן שאינם רוצים להיות מן המבורכים. ודוקא דלא אניסי[2], הא אניסי כמו עמי שבשדות הן בכלל ברכה[3]. עיין שלהי ראש השנה ומסכת סוטה (לח, ב). אם כן, נראה דזר העולה לדוכן מראה בעצמו שאינו בכלל המבורכים[4], וחסר ברכת כהנים. אבל כיון שמעולם לא עבר על דברי חביריו, ואם חביריו יאמרו לו ״עלה לדוכן״! הרי הוא אנוס, ותו הוי בכלל ברכה, כיון שמה שהוא עולה לדוכן אין זה מצד שאין חפץ בברכה, רק מצד ציווי חביריו. ואם כן הוא בכלל ברכה, לכן עולה לדוכן, דאין בזה איסור[5].

לארץ, ואין עולה לו מן המנין, אלא שמע מיניה להביא כבשים מחברון... 12. וזאת לעומת שמואל שאינו יוצא לחו״ל. גם לפי הגירסא הנכונה בכתוב (״ויצא לפנינו ונלחם״) יש במשמע פירוש רבינו שהמלך לא יהיה מוגבל למלחמות בתוך שטחה של ארץ ישראל, כפי שהיה שמואל הנזיר מוגבל. 13. שמואל־ב, יד, כח ״וישב אבשלום בירושלים שנתיים ימים, ופני המלך לא ראה״. 14. ׳ואין עולה לו מן המנין׳! הרי עברו כבר שנתיים מאז חזר ארצה, ובכל התקופה הזאת נהג דיני נזירות! 15. רמב״ם הלכות נזירות ב, כא: אין הנזירות נוהגת אלא בארץ ישראל. ומי שנזר בחוצה לארץ — קונסין אותו ומחייבים אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נזיר בארץ ישראל כמנין הימים שנזר. לפיכך, מי שנדר בזמן הזה בחוצה לארץ — כופין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נוהג שם נזירות עד שימות או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו (ועיין ראב״ד וכסף משנה בשאלת ׳היום כולנו טמאי מתים׳). לדעת רבינו, איסור נזירות בחו״ל אינו מטעם טומאת חו״ל — שהרי נזירות חו״ל לא עלתה לשמואל עוד טרם נגזרה טומאה על ארץ העמים — כי אם מדין קדושת ארץ ישראל (אולי מעין קו״ח מנבואה שאינה שורה בחו״ל, בחינת ״ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריכם לנזירים״).

(ו, כג) 1. כתובות כד, ב נשיאת כפים דאיסור עשה. ומפרש רש״י: ״כה תברכו״ — אתם ולא זרים, ולאו הבא מכלל עשה, עשה. 2. רש״י סוטה לח, ב. העומדים בבית הכנסת אחורי הכהנים לא אניסי, אלא שאין הברכה חשובה עליהם לעקור רגליהם ולבא לפני הכהנים להיות מתברכים פנים כנגד פנים כדת. הלכך אינם בכלל ברכה, כדאמרינן ״כה תברכו״ — פנים כנגד פנים. 3. רש״י שם ד״ה שבשדות. דאניסי במלאכתם ואין יכולים לבא. 4. משום שעומד מאחורי הכהנים ואינו אנוס. 5. ובדומה לרבינו מפרש בעל ההפלאה בכתובות כד, ב ד״ה דאיסור עשה כה תברכו... והוא דנראה לעניות דעתי פשוט, דכמו דאיכא עשה לכהנים לברך את ישראל, הכי נמי איכא מצות עשה לישראל להתברך מן הכהנים. וכן מצינו בכל מקום, אע״ג דכתורה אינו מפורש הציווי אלא על העושה, המצוה על שניהם, כגון ביבם ״יבמה יבא עליה״, והמצות עשה גם עליה. תדע דהא קאמר ביבמות דף כ׳ דדוחה לא תעשה — ואיך היא עוברת על ל״ת אם אין המצוה עליה?! כמ״ש תוספות גיטין מא.

כתוי ויקיימנה . ומה שמביא הרמב"ם ז"ל רמז' כדאיתא בפ"ק מדינא דרבא לעני"ן ל' לאיש דומה כי עיין בדברי הר"ן שכתבתים לקמן לאחס בסי' רע"ע בפ"ק ס"ק ל' שם מיהו יפורש לכל הדר אי שבועה שלא תלה בשעה שיאמר אפיו לו תלה בתר זימנא . ושם כתבתי עוד ל"ק מה על דין רבינו שם"ס כיון שחכם עוקר כדבר משיקרא לישראלי למפרע דמיד שיאמר אפיו הפקי' תלה . וזה ניחא כדרבינו שכתבני לו תלה כלל לו לשון ולו לעבוי וכוי מילתא תלי' עד דמתעקרא הרחשונה למפרע ואלה משעה הראשונה לעבוי תלה כשהפקי' בשעה שיאמר אפיו כיפוך הראשונה תלתה מיד לשון וללקיותו שוב לם לחכם עוקר הראשונה היה לי לחפשר לומר דמשעה הראשונה תלתה לעבוי בפרי כבר תלתה ושוב ודאי ליה שחתול מהשתא לעבוי דכל שלא תלה לשעתה לו תלה בתר זימנא ודוק כי ל"ע :

סעיף בא אין הפני' תלה . ל"ב וס"ה שם לחסרו תחילה במלר הין השבועה תלה עלי' . כ"ן לק י"ח :

סעיף כב נפיכך וכו' . ל"ב עיין שמ"ע סי' רמ"ח ס"ק י"ו . ומלשון הש"ך פה לו משמע קלת כדברינו ול"ע :

סימן רלח סעיף ג' כ"ה מדו וכו' . עיין כ"י כי שם מסיק בחשב"ן דיותר נרחה ל דדין שבועה ל ובן נכתי רע"ו מביא כ"י בשמו להלטין דדין שבועה ל וכן נכתי בשכ"י בשמו עד כאן לו כתב שהרחב שהיה בעניו קריאת החורב שם תל תלה מפני שבועת דרבנן . מבואר בח לחיה מי פסק לאן שיש תל על דבר מלוה ומה שהש"ך מביא רחי' מרים שם' מדרים לעל"ד אינה רחי' כי עיין כוך השובה המיוחסת להרמב"ן חמלת דחרי נוחי מרמים היו היה חרם נכתים המבואר בחורח שמחה לייתי כמחני' דמדרים ופביעת דאם מיחסר חפלת הוח . לבל שהרמים שכיו בחקלות לו במה שמשמת לו מכלה נמי שיעבור לו שם הוח בעלמו יעבור פביעת דאינה תלוי בשבועה כמבואר בשמילחתא ומיחסר נפני' . ולעל"ד העיקר שחיה שיש תל על דבר מלוה וכן מוכח בהשובת הרחי"ם שכתי סי' זה בעניו חרם שכיה בקהילות במכירת יין בניהם . לל עיין חשובת הרשב"ל סי' חרמ"ח וביב"י סי' ל"ח ובמיל פ"ה מהלכות שבועות הלכה י"ד ובהשובת הר"ן סי' ס"ב . ולפשר דהכי"ם בשיעת הר"ן חיל ולל הוי חלל שבועה ולל שייכים דברי השובת הרשב"ל ול"ע . עכ"פ מדברי כולם נלמד דלל בהש"ך :

סעיף ז' י"ל הטעם שלא נעלות לחביהו דבר וכו' . ל"ב כלפין זה יוכל נעלות הדבר לחחרים וכמש יעידו לו שמעת הדברים מפיו . ובחשו' הרחי"ם נחמר שמשבע שלא נעלות לשום חדם בעולם ובפיר . לבל לפ"ז קשה לח הוי כשלל שבועה שהרי חין מלה נעלות לחחרים . וחיולי יש לומר כי מיד שמשבע שלא נעלות לשום נעלות לחחרים . ומ"ש במחויב נעלות ממילה עכ"פ מחויב נעלות לשם חחר כדי שעל ידי החחר יהנה חלוי ושוב לם שבועה לל נעלות לשום חדם נמי הוי לבטל הממה וכחדא שבועה לבטל היח . גם עיין בדברי הרב חסלדי שכתבתי הריב"ש סי' ל"ה ובחשו' ריי"ע חלק ב' סי' מ"ו ובש"ך ס"ק כ"ח :

סעיף ח' שם שבע וכו' . עיין חשו' המיוחסת להרמב"ן סי' רע"ב שבועה עיקר הבעיה משום דחלות פ"ו היח מלה בשם ושוי כהבני לומר הבקיני מיש ויש לו לעשות מלה ממיה ביבוד שב ושובה מלה שם מ"ח להחקיים ע"י חחר ובין דמ' יום קודם מכריחין חשוב מ"ח ע"י חחר עיש כי החריך . ובזה נבחפקחא בחלמה בחין לה עוחר וסומך ושיל חיפה שפני בלשחה זולת בח לחת ביחוה גדולה ויחי בניה שו יחומים קטנים ובחר שיל היה לבדה שי לה בישמעה ורלחה שבח להשבע נחת וגילך לחריו ולהניח לחה מוטלת על שלטור פה . ובייתי מסופק שם לו לפשר דיב לחחת ביחה להשבע שם לו יהחייב השובע לבחזיק נמי לחה בניהו כדי שהשמש שבח לחחה לחיים עליה . ומיחלת שהם המחבר שהרמב"ן שיל לו בייך נבה דשהות שלוה בח דעת עלימה . ועל מלות פו"ר חינה

מלוה הבח . לחמנם יולה לחר שמסקינן מלות כנוד מעל חב . וחיוע שלשם מוכרחה להשמע כדי שיוהה ויפרנסה הבעל . ולחיל נחנעת מלישע מפני מלות בכיבוד השוב בחעל עלמו ועשני נני לשם לף בשיהה מלוה על פו"ר לימה חייבת למנוע מלישת בשניל מלות כיבוד . וכן מהמלות הברייתה בפ"ק דקדושין דלשבי לו נלחה חלה היה מפני שלשם השוב לחרים עליה . ולחיל הי' עליה חיוב שלה לגבת להשוב לחרים מפני כבוד שי' נמי

ציין להשוב הלווי לף עליה ח"ן כל"ל וכן עיקר :

סעיף יב בש"ך ס"ק כ"ח בלל"ד וכה ללה כתב שלר דיני חירות מפוס שבשוק ושלר פוסקים ג"כ לו כתבו לותם . ל"ב לעל"ד טיעו מפוס דהלידעת כולנו עמהי מתיס ולחסור מן התורה להזיק כדאיתא דף י"ו ל דלמרי לי' לף חלר וכו' . ודברי כ"מ לפ"ד ל"ע ועי"ב שפוכר שכנף י"ו הל"ע מן כהיסור חלה מפני שהוח בכלל חבלה וח"ל שלה יוסף ליעמע בתר הנזיקות רנע בעמידתו שם . לבל ליחר כשהוח עומע סוכר בתין סוס חיסור . לבל מן התימה לם הרי"ף לומד מפס ג"כ החיסור ליחר בעומתה . וגם הרמב"ם בפי' המשניות כתב בח"ק ליחר בחל"ל מפני הטומתה ועיין בל"מ . ועכ"פ מסוני' כל"ל נמעע דבחל"ל ודלי לחסור ליחר מדרבנן שבשי בכל בית הקברות דרבנן ובכל יום הוח מטמח חילוח לכן בשמיעו הפוסקים דיוו . ועיין בהרמב"ם פי"ח מהלכות טומחת מת הלכה ז' ול"ל בהיבוד ולף בל"י עכ"פ לחסור מדרבנן ליחר . ומה לעל"ד טעם הרחב"ד ולף משום דהלידעת כולנו עמהים כדמסיים בלשונו ולחסור להזיר בכל מקום :

סעיף יד בש"ך סק"ל . עיין במה שמציג על הרמ"ח דהיכח שלחמר שבועה שלף לוכל בשר כ' יום והדר לחמר כך שלחו לחסור לחלף כל' יום והדוקה בזיר משום דכתיב מיר להזיר . וכדברינו מוכרח מן הר"ן שכתב בשבועות לף משכחת חרי חיובי ול"ל דלפיהו לחמר כל"ל לימו לחסור לחלף כל' יום . ובטעם משום דלא חלה בהיולת לף חלה נמי בתר זימנא משא"כ בזירות דילפינן ממיר להזיר דים נדר בתוך נדר לענין דיחול מבכחת לחיובו בתר שמא הרחשון ביחור וימנא . ובזה לף לריכינן לדברי הפרישה שכתב בגוונא דזיר שהוא בפחם לף מבכחת לה כיון לפחם שבועה לף לוכל מפמע לעולם משא"כ סחם זירות לימו חלף לי' יום . דלא"ה ודלי ל"ע לפון הבריי'ת דף י"ח שיכול והלף דין הוא ומה שבועה מהניה לין שבועה חלה על שבועה מירות קלה לף כ"ש . וקשה בלחה לפון מייני מה דקלמר לין שבועה וכו' לם לענין שלף לחייבו שחים שלא נחמת לף נדרים כבי הוא ולו לענין שיהא מוהה שחים שלחיבו בשבועה . הל זה לף משום קלף שבועה חלף חדרבה מפני תומר שבועה הוא לחייבו מפני בפחמת הוא לעולם . וחדע שהרי במפורש י' יום נחמת נמי חלה . ולדברי הפרישה האברחתי לדמוק הל"ל קלמר שיכול ומה שבועה מהניה לין שבועה חלה על שבועה לחייבו שחים מירות קלה לף כ"ש לפון בל לחייבו שחים וממילה מלף חלה הפחת לף מילה נמי בתר זימנא ופביעת שלו נחמת כייני לומרים לף בשבועה לפי' כשבועה שמי לף מילה הכני כלל . לבבי כחיב זיר להזיר ומדינן לזמירות חל נדר תוך נדר עכ"פ ליעבד שחים ומשום דפחמת לחיו חלף י' יום ושוב ממילה לומד הטור דל"ש בשבועה לם פירש ולף דבל עיקרו דזיר מקרא ילפינן לפשר לענין שבועה זה נמי קרי חיר נדר וכבר מביח הר"ן דף ז' סיקט שבועה לנדרים וכ"ש לזה . חבל לבל"ע דעת הש"ך לין לריך לבל דיוחק זה . ולף דקיי"ל נמי כרבח לעבי שבועה דבי מחביל על הרחשונה חל הכני' זה שפיר דבי מחביל וחכם עוקר מעיקרו חי כחיל לף כשבע הרחשונה משלם ומחלת למפרע חלה הכני' מיד חבל בחיון כל"ל לף . ומה שחלה הטור דיוו בשמ"י הרחשונה בל' יום והכני' בל"ח ע"ב לידחוק דל"ל כיון לשבועה לחין שבועה חלה על שבועה הוח לף משום שהרחשונה משלם מלחול וכיון דלף חלה החילונה לף חלה בתר זימנא . משא"כ בשמוסיף בכני' יום חחד הרי יש לף מקום לחול על היום הוסף מיד לבן ס"ל דבטול חל על בל כ"ח יום ולמעת בחים . חבל יפה הביחו הב"י לעני

מעשה, וגם לשון תוס׳ ל״מ כן אלא שהמעשה הוא מה שאינו יוצא. ובגליון הרעק״א העיר על קו׳ הראשונה די״ל דהוי כמו מימר שבדיבורו איתעביד מעשה וה״נ הועיל דיבור שנעשה נזיר. ולכאורה יש לחלק שבתמורה מה שחל מכח דיבורו הוא עיקר הלאו, אבל כאן אין גוף האיסור מה שחל הנזירות מכח דיבור פיו רק מה שהוא נטמא וזה לא ע״י מעשה.

אולם רעק״א נקט דאף בזה נחשב שע״י דיבורו איתעביד מעשה דסוף סוף ע״י דיבורו נעשה כאן נזירות טומאה, וכן ביאר בחידושי בית מאיר כאן דחשיב מעשה מחמת הדיבור של קבלת הנזירות [והעיר שזה ק״ק בלשון תוס׳]. וראה בארזי הלבנון (אות כט) מספר גבורות שמונים שביאר בדרך זו דכיון דלולי קבלת הנזירות מה שנטמא היה היתר וע״י קבלת הנזירות נעשית איסור לכן נחשב שבקבלת הנזירות עביד מעשה כלפי עבירת לאו של לא יטמא כיון שע״י קבלתו נעשית הטומאה עבירת לאו זה שקירב הנזירות אל הטומאה. ועי׳ ברכת ראש שהאריך בענין זה.

ד. במש״כ המל״מ להוכיח מתוס׳ כאן שגם כשתחילת המעשה היתה בהיתר מצטרף להיות חשוב כמעשה, עי׳ תוס׳ להלן דף מג. (ד״ה כגון) שפירשו דדוקא אם סייע להסיר המעזיבה חייב. ובקובץ הערות (סימן סט, כא) הקשה שנראה מדבריהם שם שאם תחילת המעשה היה בהיתר לא מצטרף להיות נחשב כמעשה. ועי׳ מש״כ להלן שם ליישב סתי״ד התוס׳ בב׳ אופנים.

ובעיקר הדבר האם כשתחילת המעשה היה בהיתר חשיב מעשה לחייבו על מה ששוהה אח״כ באיסור, עי׳ קרן אורה (ד״ה ועוד יש מקום) שהקשה מדברי הרמב״ם הלכות מלכים פ״ה וז״ל מותר לירד למצרים לסחורה ואין איסור אלא להשתקע שם – ואין לוקין על לאו זה שבעת הכניסה מותר הוא ואם יחשוב לישב ולהשתקע שם אין בו מעשה. ומוכח שאם תחילת המעשה היה בהיתר לא חשיב מעשה לחייבו על מה ששוהה אח״כ באיסור, וצ״ב מאי שנא מנזיר בבית הקברות דחשיב מעשה כשאינו יוצא משם. והקרן אורה תירץ שהאיסור כניסה למצרים הוא רק ע״מ להשתקע גם אם בתחילת כניסתו אומר כן אינו לוקה שאין האיסור במעשה הכניסה מצד עצמו ורק ע״י המחשבה להשתקע הוי גופו של איסור והמחשבה הרי אינה מעשה. וראה עוד באגלי טל מלאכת קוצר אות סא ס״ק ז מש״כ בזה.

עי׳ שו״ת חקרי לב (או״ח סימן עה) מש״כ לחלק בין כניסה לבית הקברות קודם שקיבל נזירות לקונה חמץ קודם הפסח ומשהה אותו בביתו.

אם לטמא יש איסור לקבל נזירות: הראב״ד (פ״ב הכ״א) כתב שאסור לקבל נזירות בזמן הזה שכולנו טמאי מתים. והכס״מ הקשה מה איסור יש בדבר אם אחרי שקיבל יזהר מליטמא למת. והאורח מישור (הובא בספר הליקוטים על הרמב״ם) הקשה מסוגיין שאסור לטמא לקבל נזירות, ונקט שטמא מת שקיבל נזירות לוקה. גם הקרן אורה דף יט: נקט שאסור אלא שכתב שכשמקבל נזירות אינו לוקה דלא חשיב מעשה. אולם הבית מאיר סימן רלט כתב לבאר ד׳ הכס״מ דדוקא הכא שהוא בבית הקברות לוקה, שמקבל נזירות בשעה שהוא מאהיל או נוגע במת, אבל אחרי שפירש מן המת אין איסור קבלת נזירות בזמן שהוא טמא. [וראה מש״כ להלן דף מב: בגדר איסור לא יטמא].

במזיד[כד], חייב לנדותו. ואם לא נידהו, השומע בעצמו ראוי להיות בנידוי[כה]. ועתה לא נהגו בנידוי זה[כו]. [ועיין בהערה[כז]].

קבלת נזירות בזמננו

יד. נזירות נוהגת בזמן הזה[כח], אך יש שכתבו שבזמננו אסור לקבל נזירות[כט]. [ועיין בהערה[ל]].

הרמב"ם הל' ת"ת (וכנ"ל), וא"כ בפשטות דין זה הוא רק בשבועה בהזכרת השם. (ועי' עד"ז בדברי הגרי"פ פערלא זצ"ל על הרס"ג ח"א עשה א, מט-ב), ונקט הרמב"ם תרי גווני דהזכרת השם לבטלה. ועי' בברכ"י שהובא בסמוך, ודו"ק].

אך הברכ"י [חו"מ סימן לד סוס"ק יד] הקשה על הרשב"ש דאין לשון הרמב"ם מורה שכוונתו לשומע שבועת שוא, ופירש שכוונת הרמב"ם במה שכתב 'השומע הזכרת השם מפי חבירו לשוא', היינו לשומע את המזכיר שם שמים לבטלה, וכדמשמע בגמרא [נדרים שם] בשומע הזכרת השם מפי חבירו, דהיינו מוציא שם שמים לבטלה. [ולדבריו חיוב נידוי זה אמור גם בשומע הזכרת השם גרידא, אפילו בלא שבועה. אך יתכן שגם הוא מודה שבשומע שבועת שקר דנקט הרמב"ם בהמשך דבריו, אינו חייב אלא כשהיתה בהזכרת השם, ונקט הרמב"ם תרי גווני דהזכרת השם].

והוסיף בשו"ת המבי"ט [ח"א סימן רסב] שמדוייק מדברי הרמב"ם שנידוי זה אמור דוקא בשומע שבועת שוא או שבועה לשקר, אבל השומע שבועת ביטוי לקיים דבר מסויים, אינו בכלל זה, אפילו אם היתה שבועה זו במילי דחול בעלמא, דאף שאין ראוי להישבע שבועה זו, [וכנ"ל סעיף ח וסעיף י, וכמו שאמרו במדרש דלא שרי להישבע אלא אם יהיה בך כל המידות האלו וכו', וכנ"ל הערה טז], מכל מקום אם עבר ונשבע אינו בכלל 'מזכיר שם שמים לבטלה'.

כד. רמב"ם [שם], טור [בשם ספר המצוות ובשם הרמב"ם] ושו"ע [שם], דדין זה הוא דוקא כשהיה העובר על זה מזיד, אך אם עבר בשוגג, שאינו יודע שזה אסור, אסור לשומע לנדותו. [וסיים בזה הרמב"ם, ולא ענש הכתוב שוגג, אלא מזהירו ומתרה בו שלא יחזור].

ומבואר ברמב"ם שאם היה שוגג, אסור לשומע לנדותו, ונחלקו הב"ח [שם אות כב] והחידושי הגהות [שם אות ט] אם גם לדברי 'ספר המצוות' [שהביא הטור הנ"ל דין זה בשמו] אסור לנדותו בשוגג, וכדברי הרמב"ם, או שבזה חולק ספר המצוות על הרמב"ם, וסובר שבשוגג רק אין השומע צריך לנדותו, אך אם רוצה השומע רשאי לנדותו.

כה. ר"ן, פירוש הרא"ש, ותוס' [נדרים שם], ד'יהא בנידוי' שאמרו בגמרא [שם], אין הפירוש שיהיה בנידוי מאליו, שהרי המזכיר עצמו צריך נידוי, וא"כ היאך יהא השומע ושותק חמור ממנו שיהיה בנידוי מאליו, אלא שראוי להתנדות אמרו, עכת"ד, וכעי"ז הביא המגיד משנה [שם], ועד"ז מבואר בשו"ע. [שם, עיי"ש עוד]. ועי' בחדושי הגרא"ל מאלין זצ"ל [ח"א סימן כב] גדר נידוי זה, והחילוק בין חיוב נידוי זה לשאר מחוייב נידוי, שבזה מלבד חיוב הנידוי כשאר עובר עבירה, יש דין על השומע שאסור לו לשמוע הזכרת ה' לבטלה ולשתוק, ודין זה אמור על השומע עצמו, עיי"ש מה שהאריך לפרש לפ"ז.

וסיימו בזה הרמב"ם והשו"ע [שם] שצריך להתיר לו נידוי זה מיד, [והמקור לזה מסוגיית הגמרא בנדרים שם], כדי שלא יהיה מכשול לאחרים, שהרי אין ידוע שנידוהו, ואם תאמר יודיעו, נמצאו כל העולם בנידוי שהרי למדו לשונם העוה ושבועה תמיד.

כו. שו"ת הרמ"א [סימן קלב אות ד], שהטעם שאין אנו נוהגים לנדות כשהזכיר שבועה מפיו, זהו משום שכתבו הפוסקים שדוקא במזיד חייב נידוי, אך אם היה שוגג שלא ידע שזה אסור, אסור לנדותו, וכמבואר ברמב"ם, בטור ובשו"ע. [וכנ"ל הערה כד]. וא"כ בזמן הזה שרגילים בשבועה, הוי כ'אומר מותר', ובכלל שוגג יחשב, ומזה בא המנהג שלא לנדות, והו"ד בחדושי רעק"א [בגליון השו"ע שם].

כז. וסיים הרמ"א [שם] דמכל מקום המחמיר לנדותו ומתיר לו מיד, תבא עליו ברכה, והו"ד ברעק"א [הנ"ל].

כח. רמב"ם [נזירות פ"ב ה"כ], נזירות נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית. [ועי' בערוה"ש (יו"ד סימן רלט סעיף נז) שכתב לתלות הנדון אם נזירות נוהגת בזמן הזה בפלוגתא דתנאי בספרי]. וכתב הרדב"ד [שם] דהוא פשוט, שהרי הנזירות היא נדר מכלל נדרי איסור [וכדאיתא ברמב"ם נזירות פ"א ה"א]. וגם הש"ך [סימן רלט ס"ק כח] כתב שפשוט שהנזירות חלה בכל מקום ובכל זמן, וכדמשמע ממה שהביא השו"ע פרטי דיני נזירות בכמה מקומות. [והוסיף דמה שלא כתב השו"ע שאר דיני נזירות, זהו משום שגם הטור ושאר פוסקים לא כתבום. (ולא פירש הש"ך הא גופא אמאי הטור ושאר פוסקים לא הביאום).

חיוב קיום אמירתו גם כשאמר 'בלי נדר'

טו. נתחייב אדם לחבירו והוסיף באמירתו 'בלי נדר', עליו לקיימו, והרי הוא בכלל 'ככל היוצא מפיו יעשה', ואפילו בדברי הרשות[לא], [אלא שמכל מקום אין עליו איסור נדר אם

ועי' בבית מאיר (שהובא בסמוך הערה כט) מה שכתב ליישב בזה].

וסיים שם הרמב"ם, לפיכך מי שנדר בנזיר בזמן הזה, הרי זה נזיר לעולם, שאין לנו בית כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו. ואם קיבל נזירות בזמן הזה בחו"ל, לדעת הרמב"ם [שם הלכה כא], כופין אותו לעלות לארץ ישראל לנהוג נזירות שם עד שימות או עד שיבנה המקדש, ואילו הראב"ד [שם] נחלק, שכיון שכולנו טמאין טומאת מת בזמן הזה, אין תועלת שיעלה לארץ ישראל, והאריכו בזה המפרשים, [עי' בספר המפתח שם], ואכמ"ל.

כט. ראב"ד [נזירות פ"ב הכ"א], דאסור ליזור בכל מקום. ומצינו באחרונים ב' אופנים בפירוש דבריו, וכמו שיבואר.

ב'אורח מישור' [סוף נזיר, בחידושים על הרמב"ם שם] כתב שטעם האיסור ליזור זהו משום שכולנו טמאי מתים. והוסיף שגם הרמב"ם מודה שבזמנינו אסור לקבל נזירות אפילו בארץ ישראל, [זולת נזירות שמשון, שכיון שמותר בה להיטמא למתים, מותר ליזור], ומה שלא הזכיר הרמב"ם דין זה, זהו משום שהרמב"ם כתב הכל ע"פ דין הש"ס, ובזמן התלמוד שעדיין היה להם אפר פרה ויכלו לטהר אותם מטומאת מת, היה מותר ליזור, ולא איירי הרמב"ם עתה שכולנו טמאי מתים, שבאמת אסור ליזור מטעם זה. [ועד"ז כתב הבית מאיר (שהובא בסמוך) בריש דבריו, שטעם האיסור ליזור זהו משום דהאידנא כולנו טמאי מתים].

אך הבית מאיר [יו"ד סימן רלט סעיף יב, בהמשך דבריו שם] כתב שטעם האיסור ליזור האידנא, זהו משום שיש לחוץ לארץ דין 'בית הקברות' מדרבנן, וא"כ בכל יום הוא מטמא נזירותו. [וגם הרמב"ם מודה שאסור ליזור בחוץ לארץ, וכמבואר בדבריו בפירוש המשניות נזיר פ"ג מ"ה]. וסובר הראב"ד שלכן גם בארץ ישראל אסור האידנא ליזור עכ"פ מדרבנן. [וציין גם לדברי הרמב"ם (טומאת מת פי"א ה"ז) שכתב שמקום ששכנו בו גויים בארץ ישראל, הרי זה מטמא כארץ העכו"ם, עד שיבדק שמא קברו בו נפלים]. והוסיף הבית מאיר שזהו הטעם שהשמיטו הפוסקים דיני נזירות, [שכתב הש"ך שם ס"ק כח להעיר בזה, וכנ"ל הערה כח], משום דהאידנא אסור ליזור. ועד"ז כתב הג"ר יעקב שור זצ"ל אב"ד קוטב [בקובץ 'שערי תורה' ורשא תער"ב, ח"ו קונטרס ג סימן טו] שמטעם זה השמיטו השו"ע והפוסקים דיני נזירות, כיון שהאידנא אסור ליזור משום ב' טעמים הנ"ל.

ומקור האיסור ליזור בטומאה מבואר בגמרא נזיר יז. לגבי נוזר והוא בבית הקברות, שאמרו שם, אילימא דאמרי ליה לא תנזור, למה לי שהייה, ומבואר שיש איסור ליזור בעודו בטומאה. [והוסיף הבית מאיר שלדברי הכסף משנה שסובר שאין איסור ליזור בזמנינו, (וכדלהלן הערה ל), צ"ל דסבירא ליה ששם אין האיסור מפני שהוא נוזר בעודו בטומאה, אלא מפני שהוא בבית הקברות, ואי אפשר שלא יוסיף ליטמא בתר הנזירות רגע בעמידתו, אך ליזור בעודו בטומאה אין שום איסור לדבריו].

ל. אמנם הכסף משנה [שם] כתב על דברי הראב"ד [הנ"ל הערה כט] בזה"ל, ואיני יודע למה אסור להזיר עכשיו בארץ ישראל, שאע"פ שאנו טמאי מתים, אם אחר שנזר יזהר מלטמא במת, מה איסור יש בזה. [ועי' באחרונים מה שכתבו על דבריו, ואם הרמב"ם חולק על הראב"ד בזה, וכנ"ל הערה כט]. וכעי"ז הקשה המרכבת המשנה [שם] דאטו טמא מת שפירש ממטמאיו אסור לו להזיר, הלכך גם בזמן הזה מותר להזיר, וישמר מטומאת מת להבא.

והש"ך [סימן רלט ס"ק כח] האריך בדיני נזירות ובדין שאלה על נזירות ונזירות שמשון. ועיין להלן פרק לח סעיף ה-ו בדיני הפרת בעל לנזירות ונזירות שמשון שנזרה האשה, ולהלן פרק פ [הערה יג-יד, וב'מילואים' סימן ג בעזה"י] דיני ואופני התרת נזירות שמשון. ובמחלוקת הפוסקים שהובאה להלן פרק ו הערה טז אם כשעבר וקיבל נזירות, מצוה להישאל על כך כנדרי איסור שיש מצוה להישאל עליהן, או שדין נזירות כנדרי הקדש שלכתחילה מצוה לקיימן ולא ישאל עליהן אלא מדוחק. ועי' גם במה שהובא להלן פרק לב סעיף יב אם ראוי לנזיר שנכשל ושתה יין לבקש התרה על נדרו, או שראוי לו לקבל העונש על שעבר על נזירותו.

לא. של"ה [תורה שבכתב, פרשת מטות, תוכחת מוסר], שזה שהוסיפה התורה וכתבה 'כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה', אחר קרא ד'לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ', זהו תוכחת מוסר שיהיה האדם נאמן בדיבורו וישמור מוצא שפתיו אף שלא היה בדרך נדר ואינו מחוייב בדברים, וכענין שאמר משה רבינו ע"ה לבני גד ובני ראובן 'וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ' [במדבר לב כד], ופירש רש"י 'שקיבלתם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק' וכו', וקיימו היוצא מפיהם, ומידה עליונה מידה זו. וכך יתנהג האדם בין בענייני נפשות בין בדבר שבממון, ככל היוצא מפיו יעשה, הן צדק לאו צדק, עכת"ד, (והיינו שאע"פ שזה שהוצרכו בני גד ובני ראובן לקיים אמירתם אף שלא

לעלות לא"י ולהיות נזיר בארץ ישראל כמנין הימים שנזר לפיכך מי שנדר בזמן הזה בחוצה לארץ כופין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נוהג שם נזירות עד שימות או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו. וכל זמן שהוא בחו"ל הרי זה אסור לשתות יין ולהטמא למתים ולגלח וכל דקדוקי נזירות עליו ואע"פ שאין ימים אלו עולין לו עכ"ל.

וכן דעת הסמ"ג (לאוין רמ"ג דף ע"ד ריש ע"ג) שנזיר צריך לעלות לארץ ישראל בזה"ז.

והשיג הראב"ד על הרמב"ם [בהלכה כ"א] וז"ל א"א למה כופין אותו לעלות ולמנות וכי יש שם טהרה והלא כולנו טמאין טומאת מת ואין כאן הפרש בין א"י לחו"ל ואסור להזיר בכל מקום עכ"ל, וכן דעת המאירי (י"ט ע"ב).

מבואר כמו שהוכחנו בתחילה ששייך להיות נזיר בזמנינו, דהראב"ד לא השיג על הרמב"ם אם שייך להיות חלות נזירות בזמן הזה, דלכולי עלמא הוי נזיר בזמנינו, רק דסבר דבזמן הזה אין צריך לעלות לארץ ישראל, משום דדמי הנודר בחו"ל למי שנזר בבית הקברות (ט"ז ע"ב) דחל הנזירות אע"פ שהוא טמא כמבואר שם (י"ז ע"א) דכ"ע לא פליגי דחיילא אלא כי פליגי למלקי.

נזירות בחו"ל

בתוספתא פ"ק דנזיר (הל' ו') תניא נזירות נוהגת בארץ ובחו"ל. ומהראב"ד שהבאנו לעיל מבואר דפשוט שאסור להזיר בזמנינו בחו"ל מפני טומאת העמים ואפילו בארץ ישראל שלא גזרו בו טומאת העמים אסור משום שכולנו טמאי מתים.

אמנם בדעת הרמב"ם פליגי האחרונים אם יש איסור לנדור נזירות בחו"ל. דהכסף משנה כתב דלהרמב"ם יש חילוק בן א"י לחו"ל ותלוי, דבחו"ל שיש טומאת עמים יש איסור אבל בא"י אם לא מטמא יותר אין איסור אע"פ שכולנו טמא מתים משום דאין נטמא יותר אחר שנדר בנזירות.

אולם הקרן אורה (י"ט ע"ב) הבין בהרמב"ם דרק יש קנס לעלות לא"י ולכן בחו"ל אין איסור לנודר בנזירות. ותמה על הרמב"ם ונשאר בצריך עיון דהיה מחיוב לעלות מן הדין משום דבכל עת שהוא מיטמא בארץ העמים עביד איסורא דאע"פ שאין מגלח על טומאה זו מ"מ איסורא איכא בכל טומאות.

וסתימת הרמב"ם מורה להדיא כשיטת הקרן אורה דאין איסור בחו"ל מדלא אמר שיש איסור כמו שכתב הראב"ד ורק חילק בן בפני הבית ושלא בזמן הבית ואם יש איסור היה לו לומר.

ביאור מחלוקת הרמב"ם והראב"ד

ובישוב הרמב"ם מהשגת הראב"ד, כתבו הכסף משנה והרדב"ז דכיון שגזרו חכמים טומאה בחו"ל, כל זמן שנשאר בחו"ל מוסיף טומאה על טומאתו. ולכן תמהו על הראב"ד וכי מפני שנטמא בטומאה אחת יהיה מותר ליטמא עוד בטומאה אחרת.

ותירץ החזון איש (כאן) וכן בחידושי רבינו מאיר שמחה על הש"ס (י"ט ע"ב) דהראב"ד אזיל לשיטתיה, דבפ"ה מהלכות נזירות (ה, טו-יז) כתב הרמב"ם בנזיר טמא שנטמא למת אם התרו בו לוקה, והשיג הראב"ד דהוא נגד המבואר בנזיר (מ"ב ע"ב) דדעת רבה וקיימא לן כוותיה [עיין שם], במי שנטמא למת אע"פ שפירש עדיין נשאר בטומאתו ואינו מטמא עוד לפיכך אין לוקה על טומאה שנטמא אחר כך.

והוסיף הראב"ד דלפיכך גם בכהנים בזמן הזה שכולם טמאין טומאת מת אינם מוזהרים על טומאה והמחייב אותם עליו להביא ראיה עכת"ד. וכתב החזון איש דלהכי סבר הראב"ד דה"ה בנזיר דכיון שכולנו טמאי מתים אין שייך ליטמא יותר ואין צריך לעלות לא"י.

ובשיטת הראב"ד, כתב הגרעק"א (שו"ת מה"ת סי' י"ח) דהראב"ד סבר דכהנים בזמן הזה אפילו איסור דרבנן ליכא, אולם בדגול מרבבה על שו"ע (תחלת הלכות אבילות) סבר דעכ"פ יש איסור דרבנן להראב"ד. ולכאורה פליגי האחרונים הנ"ל לדעת הראב"ד גם בנזיר אם יש איסור דרבנן ליטמא למתים אם לאו בזמן הזה שכולנו כבר טמאי מת. [ולמעשה כתב בדגול מרבבה (שם) דלגבי כהנים בזמן הזה לא קיימא לן כהראב"ד.]

ועיין בכסף משנה ומגדל עוז שם שכתבו דנראה שהרמב"ם לא פסק כרבה אלא כרב יוסף ולפיכך סבר דאסור להוסיף טומאה על טומאתו וצריך לעלות לא"י. [והלח"מ ושאר אחרונים ביארו דגם הרמב"ם פסק כרבה ופירשו דהרמב"ם סבר כשיטת התוס' בסוגיא דנזיר (מ"ב ע"ב) ודלא כרש"י שם].

עיין בכסף משנה (פ"ב הל' כ"א ד"ה שמחייבים) דהקשה על שיטת הרמב"ם (וסמ"ג לאוין רמ"ג) שכופין את הנזיר לעלות לא"י, מגמ' (י"ט ע"ב) דאיתא שם שהילני המלכה נדרה נזירות שבע שנים והשלימה נזירותה ואח"כ עלתה לא"י ואם כדברי הרמב"ם מפני מה לא חייבוה חכמים לעלות לא"י מיד. ותירץ שם כמה תירוצים וז"ל אפשר שלא ידעו חכמים בנזירותה עד שעלתה לארץ או אפשר שהיתה צריכה לעמוד אותם שנים בחו"ל מפני תיקון המלכות א"נ אפשר שלא עלתה לארץ אלא מפני שחייבוה לעלות ע"כ.

והתוספות יו"ט (פ"ג, מ"ו) כתב בדעת הרמב"ם דאין חיוב בזמן הזה לעלות לא"י וז"ל דאינו אלא קנס בעלמא לעלות לא"י לא חייבוה להילני המלכה אלא לאחר שקיימה נזירותה בחו"ל, ולא להילני בלבד אלא לכל מי שידור כן לא נחייבהו לעלות לא"י אלא כשהשלים

נזירות (כמשנה במנחות יג, י) אינם נוהגים בזמנינו דהתם מיירי בענין קרבנות וגילוח נזירות במקדש שאין נוהגות בזה"ז.

ואין להקשות למה לא הביא שו"ע משנה בבכורים (ב, יא) ראה את הכוי ואמר הריני נזיר שזה חיה וכו' דהרי התם נמי איירי בענין קבלת נזירות ואינו תלוי בזמן בית המקדש, די"ל דמשום שמשנה זו הובאה גם במס' נזיר (ה, ז) והיה צריך השו"ע להביא ראיה מחוץ למס' נזיר כמו שבארנו לעיל.

מעשה רב

הנה מצינו בספרי רבותינו האחרונים שהיו אמנם אנשים שנדרו בנזירות, ובשו"ת לקט הקמח [מהג"ר יעקב חגיז] (סי' קס"ז) ראינו עד כמה היה נוזרים בזמנו דכתב וז"ל בכל יום ויום באים העם הרוצים להתיר נזירות שמשון עכ"ל [עיין לקמן (פרק ד') למה דוקא נזירות שמשון אבל על כל פנים מבואר שקבלת נזירות היה שכיח בזמנו].

בימינו היה נזיר מפורסם ר' דוד כהן שהיה נקרא הנזיר מירושלים [בתחילה גר בשווייץ ורצה לעשות תשובה וקיבל נזירות על עצמו ועלה לא"י (ובנו הרב שאר ישוב כהן עכשיו רב בחיפה)]. ונכתב בסיפור חייו של הג"ר אריה לוין זצ"ל הצדיק מירושלים[ד] שהיה ר' דוד הנ"ל תלמיד חבר שלו, ושאלתי את הג"ר בנימין אלישיב שליט"א (מחבר ספר יד בנימין על הש"ס) נכד של הג"ר אריה לוין למה לא התירו הגדולים נזירותו של ר' דוד כהן כמו שכתבו הפוסקים שכך צריך לנהוג בזמנינו [הבאנו לעיל]. ואמר דאין ללמוד ממנו מעשה רב. למעשה רואים שעלה לא"י כפי שיטת הרמב"ם (ב, כ) שמובא להלכה בש"ך (סי' רל"ט סע' י"ב ס"ק כ"ח).

ושמעתי מהג"ר יעקב אפרים פארכהיימער שליט"א דיין ומו"צ בליקוואוד איך שנוהג כשבא מישהו שנדר בנזירות, דעל פי רוב באים אצלו בחורים שאינם יודעים חומר הענין. ומתחילה מדחה אותם לבא פעם אחרת כדי שילמדו חומר הענין ושצריך לחשוב תחלה קודם שנודרים. וכן שמעתי עוד סיפורים בזמנינו בבחורים שנדרו בנזירות והתירו גדולי הפוסקים להבחורים על ידי ג' בני אדם, וכן ראוי לנהוג.

וסיפר הגרי"א פארכהיימער שליט"א שפעם בא בחור אצלו שנזר ושאל מהג"ר שמואל קמנצקי שליט"א מה לעשות, ואמר שימתין להבחור עד שיגדל שערן ארוך כדי שיבין חומר דבריו ואחר כך יתיר נזרו. וקשה לי דלהלכה כופין אותו לעלות לא"י [כמו שהבאנו לעיל מהרמב"ם]. וצ"ל שבאופן שלבסוף לא יהיה נזיר אין כופין אותו לעלות, ושוב שאלתי להגר"ש קמנצקי שליט"א אם כך היה כונתו, ואמר כן.

ד בספר איש צדיק היה (A Tzaddik In Our Time pp. 313-315).